

El declivi de Daesh a Síria i Iraq:

Escenaris de futur

Institut de
Seguretat Pública
de Catalunya

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Treball de Final de Grau
Miquel Llorens i Dalmau
Tutor: Dr. Mario Toboso Buezo
Grau en Seguretat
Curs 2019-2020

Agraïments

Al meu tutor:

Per oferir-me l'oportunitat d'estudiar un dels àmbits que més m'interessen acadèmicament, i pel suport, orientació i consells constants que m'ha donat al durant aquests mesos tot i les adversitats provocades per la crisi sanitària que estem vivint arran del coronavirus.

Al Centre de Coneixement de Seguretat de l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya:

Per proveir-me materials bibliogràfics i donar-me accés a la base de dades EBSCO, facilitant-me així la recerca de fonts d'informació més difícils d'accedir en fonts obertes i per la seva disposició a ajudar-me en qualsevol necessitat que em sorgís.

A l'Observatori Internacional d'Estudis sobre Terrorisme:

Per la seva disposició a aclarir-me dubtes que em van sorgir durant la recopilació d'informació que vaig fer de la seva base de dades sobre terrorisme gihadista al Sahel i al Magreb.

"Do not think the war that we are waging is the Islamic State's war alone. Rather, it is the Muslims' war altogether. It is the war of every Muslim in every place, and the Islamic State is merely the spearhead in this war. It is but the war of the people of faith against the people of disbelief."

Abu Bakr al-Baghdadi

Índex

1. Introducció	1
1.1 Glossari de conceptes bàsics	4
1.1.1 Terrorisme	4
1.1.2 Islamisme	5
1.1.3 Salafisme	5
1.1.4 Gihadisme	6
2. Marc conceptual i condicions que van provocar l'aparició de Daesh	7
2.1 Marc conceptual	7
2.1.1 Origen de Daesh: d'Al-Qaida a l'Iraq fins a l'Estat Islàmic d'Iraq i el Llevant	7
2.1.2 Naturalesa i ideologia de Daesh	8
2.1.3 Estructura i lideratge de l'organització	9
2.2 L'auge de Daesh: condicions que van afavorir la implementació de l'autoproclamat califat a Síria i Iraq	12
3. El declivi de Daesh a Síria i Iraq i la seva evolució	22
3.1 Variables que van influir al declivi de Daesh	22
3.2 Anàlisi del Daesh post-califat	26
3.2.1 Localització	27
3.2.2 Ideologia en el període post-califat	28
3.2.3 Modes d'operar	29
3.2.4 Personal	31
3.2.5 Organització	31
3.3 Anàlisi sobre el possible ressorgiment de Daesh a Síria i Iraq	32
4. L'expansió de Daesh al Sahel	40
4.1 Què és el Sahel i quines característiques afavoreixen la presència d'organitzacions com Daesh?	40
4.2 Daesh al Sahel: les seves filials i els seus vincles amb altres organitzacions regionals	43
4.3 Evolució dels atemptats al Sahel per part de Daesh i les seves filials (març del 2016 fins abril del 2020)	46
5. El paper de Daesh al sud-est asiàtic	51
5.1 Breu anàlisi històric de l'extremisme islamista	51
5.2 Els inicis de Daesh	52
5.3 La situació actual de Daesh i la seva evolució futura	54
5.3.1 Indonèsia	54
5.3.2 Filipines	56
5.3.3 Malàisia	57
5.3.4 Myanmar	59
5.3.5 Tailàndia	60
5.3.6 Singapur	60
6. Conclusions	63
7. Bibliografia	68

1. Introducció

Daesh (acrònim en àrab d'*ad-Dawlah al-Islāmiyah*, que vol dir Estat Islàmic de l'Iraq i el Llevant), terme que s'utilitza per referir-se a l'Estat Islàmic de forma pejorativa, s'ha convertit al llarg de l'última dècada en un dels màxims exponents del terrorisme gihadista a escala mundial, arribant a cometre múltiples atemptats de gran impacte a Occident.

Uns exemples d'aquests atemptats serien els de París¹, el novembre de 2015; els atemptats de Brussel·les², Niça³ i Estambul⁴, l'any 2016; i els de Barcelona i Cambrils⁵ l'any 2017. Tots aquests, entre d'altres, han fet que els últims anys la marca "Daesh" hagi esdevingut més popular i influent que la d'Al-Qaida en el si del terrorisme global.

La particularitat d'alguns d'aquests atemptats és que són comesos per grups molt reduïts de persones i alguns s'allunyen de les tradicionals metodologies a l'hora de cometre'ls. Per exemple, s'ha vist utilitzar camions i furgonetes per atropellar persones i perpetrar alguns d'aquests atemptats, tàctiques que eren ⁶cignes grisos i a partir dels quals es van començar a prendre mesures més preventives en àrees on circulen moltes

¹ El 13 de novembre del 2015, a París es van cometre una sèrie d'atemptats simultanis a diversos punts de la capital francesa i del seu suburbi de Saint-Denis. Els dos principals focus van ser a les afores de l'Estadi de França, on va haver diversos atacs suïcides; i a la sala Bataclan, on a part d'un primer atac, es van prendre els assistents com a ostatges. Aquests atemptats es van saldar amb un total de 131 civils morts i 413 ferits.

Recuperat de :

https://es.wikipedia.org/wiki/Atentados_de_Par%C3%ADs_de_noviembre_de_2015#Ataques

² El 22 de març del 2016, a Brussel·les es van cometre dos atemptats, un a l'aeroport de Zaventem, un dels més concorreguts d'Europa, i l'altre a l'estació de metro de Maelbeek. Aquests atemptats van deixar un total de 32 civils morts i 340 ferits.

Recuperat de: https://es.wikipedia.org/wiki/Atentados_de_Bruselas_de_2016

³ El 14 de juliol del 2016, dia nacional de França, a la ciutat de Niça es va cometre un atemptat al *passeig dels anglesos*, el seu passeig marítim, on s'estava celebrant aquesta diada nacional. L'atac el va perpetrar un individu que va conduir de forma deliberada un camió contra les persones que hi havia al llarg d'aquest passeig. A més a més portava armes de foc que va emprar en alguna ocasió des del vehicle. La nit es va saldar amb un total de 86 morts i 458 ferits.

Recuperat de: https://es.wikipedia.org/wiki/Atentado_de_Niza_de_2016#cite_note-4

⁴ El 28 de juny del 2016, a l'aeroport internacional Atatürk, a la ciutat d'Estambul, es va cometre un atemptat amb explosius i fusells d'assalt en diversos punts de l'aeroport. L'objectiu d'aquests atacs eren els turistes estrangers. L'atac va deixar un total de 42 civils morts i 39 ferits.

Recuperat de: https://es.wikipedia.org/wiki/Atentado_del_Aeropuerto_Internacional_Atatürk

⁵ El 17 d'agost del 2017, a Catalunya es van cometre dos atemptats a les localitats de Barcelona i Cambrils. A Barcelona, al voltant de les cinc de la tarda es va cometre un atropellament massiu al llarg de Les Rambles, fins arribar a la meitat d'aquesta. A Cambrils, es va envestir un cotxe dels Mossos i va haver diversos tirotejos contra els 5 ocupants del vehicle. Els atacs es van saldar amb 16 civils morts.

Recuperat de: https://ca.wikipedia.org/wiki/Atemptats_de_Catalunya_de_2017#Atemptat_a_Cambrils

⁶ La teoria del cigne gris deriva d'una teoria creada per l'investigador Nassim Nicholas Taleb, explicada en el seu llibre: "El cigne negre", de l'any 2007. Un cigne gris seria aquell esdeveniment potencialment molt significatiu que es considerat molt improbable, però tot i així, és possible.

persones, instal·lant-hi una sèrie de barreres físiques que impedeixen l'accés de vehicles de motor pesats.

Gràcies a l'ús de la propaganda i de les xarxes socials, Daesh va ser capaç de crear un teixit molt difícil de monitorar gràcies a la seva estructura líquida i permeable, centrat especialment en el fet que sigui el mateix individu qui a través d'aquesta propaganda i de les crides dels líders, acabi prenent la iniciativa per dur a terme un atemptat, és a dir, de l'autoradicalització dels seus seguidors.

Deixant de banda aquesta visió més occidental, l'èxit més gran de Daesh no són, que també, tots aquests atemptats esmentats, sinó haver aconseguit controlar un territori gairebé com el del Regne Unit entre els Estats de Síria i Iraq, arribant a tenir sota el seu control un nombre aproximadament de 10 milions de persones durant el període de màxima expansió, l'any 2014.

Els darrers anys ha anat perdent el control d'aquests territoris fins a arribar al dia d'avui, que des d'alguns sectors de la política mundial i dels mitjans de comunicació es dona a Daesh per derrotat, tot i que hi ha gent que no està tant d'acord amb aquesta afirmació. De fet, en aquest treball, es veurà com Daesh, tot i estar pitjor que en el seu moment de màxima esplendor, no se'l pot donar per derrotat.

És per això que vaig escollir aquest treball. Després d'haver viscut la major part de la meua adolescència escoltant notícies sobre la guerra de Síria, sobre l'autoproclamació d'un califat per part de Daesh, i vivint de prop els seus atemptats com a ciutadà de Barcelona, he aprofitat el marc d'un Treball de Final de Grau per poder aprofundir sobre el món del terrorisme gihadista, que sempre m'ha despertat interès des d'un punt de vista acadèmic.

Amb les limitacions que té un estudiant universitari quant a informació i recursos, ja que la majoria de les fonts d'informació són fonts obertes, i no es poden tenir unes dades acurades en temps real de quina és la situació sobre el terreny des de la distància, s'ha tractat estudiar el fenomen de Daesh analitzant diverses esferes. L'objecte d'estudi és la seva evolució a mitjà i llarg termini, centrant-me en els territoris de Síria i l'Iraq, on es va autoproclamar un califat, i estudiant alhora la seva expansió tant cap als països africans del Sahel com als de la regió del sud-est asiàtic.

Les preguntes d'investigació han estat diverses: 1) *Tornarà a establir-se la normalitat i la seguretat en els territoris ocupats per Daesh a Síria i l'Iraq al llarg d'aquests darrers anys?* 2) *Acabarà perdent del tot Daesh la seva influència en els territoris de Síria i l'Iraq?* 3) *Disposa Daesh d'estructures sòlides en els territoris sirians i iraquians?* 4) *Seguirà sent Daesh un dels principals grups terroristes amb influència a l'Orient Mitjà?* 5) *Quines són les tàctiques que utilitzava Daesh per controlar i expandir-se pels territoris?* 6) *Quins efectes ha tingut la mort del líder de Daesh, Abu Bkar al-Baghdadi fa*

escassos mesos? 7) L'actual problemàtica entre Turquia i els kurds pot afavorir a Daesh, tenint en compte el paper clau dels kurds per fer-los front? 8) Han recuperat de manera total el control dels seus territoris els governs dels països afectats (Síria i Iraq)? 9) Quines diferències hi ha entre l'estat de Síria i de l'Iraq? 10) La retirada de les tropes dels Estats d'Units sobre el territori, suposarà un avantatge pel que fa al possible restabliment de Daesh a la zona? 11) Quins van ser els principals factors que van afavorir l'establiment de grups terroristes en aquestes zones? 12) Serà, al Sahel, on Daesh aconseguirà arribar a tenir un control igual o major del qual va tenir a Síria o Iraq? Aconseguirà també, tenir aquesta influència al sud-est asiàtic? 13) Què persegueix Daesh amb aquesta expansió?

La hipòtesi del treball és que Daesh, en els territoris afectats de Síria i l'Iraq, si bé no té la influència que tenia abans, seguirà tenint un poder suficient i anirà recuperant-se si els governs d'aquests territoris no aconseguen recuperar-ne el control. Pel que fa als territoris del Sahel, anirà augmentant cada vegada més la seva influència i presència a causa de les variables que faciliten la seva estada i el seu èxit, que seran analitzades en el seu capítol, així com en el cas del sud-est asiàtic.

En haver d'investigar el passat, analitzar el present i fer previsions futures vaig haver de fer una gran recerca de dades qualitatives que m'ajudessin a interpretar, contextualitzar i aprofundir en què va succeir en el passat per poder fer una anàlisi de la situació actual que m'ajudés a crear unes projeccions pel futur. Si més no, en un apartat del treball, s'ha hagut de recórrer a mètodes d'anàlisi quantitius que ajuden més a mesurar i identificar patrons que faciliten l'elaboració d'aquestes projeccions de forma més acurada i justificada amb dades numèriques.

Per tant, la metodologia de realització del treball va ser mitjançant mètodes d'anàlisis qualitius i quantitius de les dades. Aquestes dades han estat recollides a través de dades existents que s'han extret tant de fonts obertes com: documentals videogràfics, notícies, articles acadèmics, llibres de la biblioteca, així com de la base de dades de terrorisme d'EBSCO, a la que he pogut accedir gràcies al Centre de Coneixement de Seguretat de l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya.

Els criteris de selecció eren oberts, la prioritat era la recerca d'informació de Daesh, tant la que hi hagués sobre la seva activitat en els territoris objectes del treball com altres informacions més centrades en la naturalesa del grup gihadista i altres elements que l'envolten. La majoria de les vegades, la recerca havia de fer-se en anglès i canviant el nom de Daesh per d'altres pels que es coneix a l'organització, per tal d'obrir el ventall de resultats. Es van recopilar articles de diferents anys, tant del 2013 com del 2020, amb la idea d'obtenir el màxim d'informació possible.

Els mètodes d'anàlisi, en el cas de les dades qualitatives, han estat bàsicament centrats a extreure fets, patrons i característiques tant del passat com del present que ajudessin a construir unes perspectives de futur a mitjà i llarg termini. Per la seva banda, els mètodes d'anàlisi quantitativs s'han centrat en estudiar una evolució dels atemptats al Sahel al llarg dels últims cinc anys, perquè em permetés determinar quina ha estat la tendència i l'evolució que pot tenir.

Es van escollir aquestes metodologies perquè són les més adequades per crear aquest tipus de coneixement, si bé és cert que poder predir el que passarà en un futur és complicat, les dades extretes d'aquesta forma permeten justificar les prediccions amb uns arguments més sòlids, ja que es presenten uns fets que han succeït en altres moments, i que en el cas que es tornin a donar aquells factors que van facilitar la seva aparició en el passat, podrien tornar-ho a fer en un futur.

Els capítols del treball estan estructurats de tal manera que permetin conèixer, primerament, els orígens de l'organització gihadista, explicant com va aparèixer el grup juntament amb el seu vessant ideològic i els seus interessos o objectius. A continuació es pretén analitzar el fenomen de Daesh als territoris de Síria i l'Iraq, tractant d'esbrinar els motius de l'auge tan vertiginós que va tenir en aquests territoris. Es veuran les causes de com, progressivament, va anar perdent el control d'aquests i es crearan unes perspectives de futur sobre quina pot ser la seva evolució. Seguidament, s'analitzarà l'expansió que pot viure, i que ja ha començat a viure, al Sahel i alguns indrets del sud-est asiàtic. Per últim, es trobaran les conclusions a les quals s'han arribat.

1.1 Glossari de conceptes bàsics

Al llarg del treball aniran apareixent una sèrie de conceptes que poden ser confusos o desconeguts, per tant, és interessant donar una idea general del que vindrà per tal que la comprensió dels pròxims capítols sigui òptima. Al llarg del treball, però, aniran apareixent mots que s'aniran explicant a peu de pàgina, per tal de no tenir un glossari molt extens ara i que s'hagi de tornar enrere per consultar-los.

1.1.1 Terrorisme

El terme terrorisme és molt controvertit, ja que no hi ha un consens en la comunitat internacional pel que fa a la seva definició i a les legislacions estatals està definit de forma diversa. Si anem als diccionaris, el DIEC, defineix el terrorisme com a "*moviment polític que utilitza el terror basat en la violència com a eina de pressió*". Per la seva banda, la RAE el defineix com "*domini del terror*" o bé com a "*successió d'actes de violència executats para infondre terror*".

Totes les diverses definicions que fan teòrics i institucions coincideixen en diferents factors que té el terrorisme: l'ús de la violència i del terror, amb una intenció política, etc. Aquí, ens agafarem a una definició que fa el *Global Terrorism Index* que parla del

terrorisme com “l’ús o l’amenaça de la força il·legal o la violència per part d’un actor no estatal amb la finalitat d’aconseguir un objectiu polític, econòmic, religiós o social, mitjançant la por, la coerció o la intimidació” (Avilés, 2017).

1.1.2 Islamisme

El terme islamisme és quelcom ambigu també. Se sol confondre musulmà, que és aquella persona practicant de la religió de l’Islam, amb islamista, quan no tenen per què anar lligades. Si tornem a anar als diccionaris, veurem que també hi ha diverses concepcions del que s’entén per islamisme. El DIEC defineix islamisme com a “moviment politicoreligiós en pro de la islamització del dret, de les institucions i del govern.” La RAE, per la seva banda, defineix islamisme amb dues accepcions: “conjunt de creences i preceptes morals que constitueixen la religió de Mahoma” i “ideologia que subjau al fonamentalisme islàmic.” Aquí, entren en joc altres idees com el fonamentalisme islàmic. S’entén per fonamentalisme, segons l’enciclopèdia catalana, aquell “moviment generalment religiós, però sovint amb una forta càrrega política, que prescriu un dogma i una moral estricta que exclouen i ataquen qualsevol altra creença o codi moral, o qualsevol desviació respecte a la interpretació ortodoxa del dogma.” És a dir, podríem definir l’islamisme com un moviment polític i ideològic que pretén imposar a la societat un conjunt de normes de comportament públic i privat regides en una interpretació de l’islam que pretén basar-se en els seus trets originals i, per tant, rebutja totes les innovacions i elements de la cultura moderna (Avilés, 2017).

1.1.3 Salafisme

El terme salafisme és un terme que se sol confondre bastant amb l’anterior. El salafisme proposa un retorn de l’islam als orígens, al dels avantpassats (*salaf* en àrab), ja que s’hauria perdut al llarg dels segles la puresa de la religió. Podríem dir que és un moviment de caràcter islamista, amb la particularitat que té tres branques: el salafisme purista, el polític i el gihadista. El primer pretén tornar als orígens de l’islam, a la doctrina pura, però sense interès polític, únicament vol que la societat esdevingui islàmica mitjançant la predicació (*dawa*). El segon, el salafisme polític, són aquells que persegueixen el mateix objectiu que l’islamisme, pretenen participar de la vida política per aconseguir implantar aquesta ideologia; un exemple serien els *Germans Musulmans*⁷. Per últim, el salafisme gihadista, que fa referència a aquell moviment islamista que defensa la creació d’un califat regit per la llei islàmica (*Xaria*), mitjançant la violència.

⁷ És un moviment polític de caràcter religiós musulmà, sunnita, fundat a Egipte i estès a altres països àrabs. La seva ideologia fundacional estava basada en l’establiment d’un estat islàmic basat en la Xaria.

1.1.4 *Gihadisme*

Arran de la irrupció d'Al-Qaida en l'escenari mundial, s'ha tendit a associar els termes gihad i terrorisme, però tenen una càrrega semàntica molt diferent (Avilés, 2017). Hi ha dues maneres d'entendre el gihad, es coneixen per gihad menor i gihad major. Dins el gihad menor trobem: l'ofensiu, que fa referència a la conquesta de noves terres com un deure col·lectiu; i el defensiu, que es refereix a la capacitat que té un individu o la comunitat a repel·lir una agressió entesa com a il·legítima, aquesta, requereix la crida d'un líder legítim perquè es digui a terme. D'altra banda, el gihad major, que és el que té més presència a l'Alcorà, explica que el gihad és aquella lluita espiritual i aquell esforç intern que ha de tenir qualsevol musulmà per ser un bon fidel.

El gihadisme de les últimes dècades del segle XX implica la convicció que el gihad, entès en el sentit del gihad menor, és necessària per portar el missatge de Déu a tota la humanitat, i que en determinats casos, no representa una obligació col·lectiva que respongui a la crida d'un governant, sinó que representa una obligació individual de tot creient, que pot ser assumida o no, i que pot anar inclòs en contra dels governants (Avilés, 2017).

Sayyid Qutb va ser un dels ideòlegs més importants que van assentar aquestes bases del gihadisme. Denunciava que les societats musulmanes de mitjans del segle XX, aproximadament, eren infidels al mandat de l'Alcorà i estaven submergides en la ignorància del mandat diví. Va fer una crida a constituir una avantguarda que preparés la instauració d'un Estat basant en la llei de Déu (la Xaria), i afirmava la necessitat de recórrer al gihad per donar a conèixer l'islam a tota la humanitat (Avilés, 2017).

El gihadisme dirigeix el seu odi cap a dos grans objectius: l'enemic pròxim, és a dir, els governs i les societats musulmanes als qui retreuen haver abandonat el que ells entenen com el veritable islam; i l'enemic llunyà, és a dir, les potències estrangeres dominants en el món actual, a les quals retreuen el seu passat colonial, les seves intervencions militars, el seu suport als règims d'Orient Mitjà i la seva influència cultural contrària a les tradicions musulmanes, especialment en els referent a l'emancipació de la dona i l'alliberament dels costums (Avilés, 2017).

2. Marc conceptual i condicions que van provocar l'aparició de Daesh

2.1 Marc conceptual

En aquest primer punt del capítol es pretén conèixer en profunditat les arrels de Daesh i les seves principals característiques ideològiques i estructurals que el van portar a esdevenir el grup gihadista més poderós mundialment.

2.1.1 Origen de Daesh: d'Al-Qaida a l'Iraq fins a l'Estat Islàmic d'Iraq i el Llevant

Els seus orígens són difusos, i segons la font que es consulti apareixen diferents noms i diferents dates, però es podria dir que es remunten a l'any 2006 amb l'aparició d'Al-Qaida a l'Iraq (AQI), fundada per l'extremista jordà Abu Musad al-Zarqawi, una de les figures més importants per entendre el fenomen de Daesh (Gulmohamad, 2014). Va ser qui va projectar aquest pla de caràcter salafista a l'Iraq, i qui posteriorment marcaria la transició entre Al-Qaida i el que actualment es coneix com a Daesh (Morillo, 2016). La seva mort l'any 2006 a mans dels Estats Units i de la intel·ligència iraquiana no va suposar la decadència o desaparició de l'organització, ans el contrari, van reinventar-se amb uns objectius diferents, un nou format i una millor projecció en la societat (Morillo, 2016).

L'organització va prendre una nova forma a partir d'una combinació de diferents actors que formaven l'AQI original, un d'ells, el *Consell Mujahidí de la Shura*⁸, i l'altre, el grup anomenat *Soldats Companys del Profeta*⁹ (Gulmohamad, 2014).

L'egipci Abu Ayyoub al-Masri, representant màxim del *Consell Mujahidí de la Shura*, va anomenar a Abu Omar al-Baghdadi nou líder del grup l'octubre d'aquell any i va anunciar la creació de l'Estat Islàmic d'Iraq (ISI en anglès). Des dels fonaments d'Al-Qaida, la seva filial a l'Iraq havia sabut anar-se adaptant a un escenari canviant, mimetitzant-se amb les conseqüències d'una zona de guerra en constant eferescència social i política (Morillo, 2016).

Va ser l'any 2010, quan l'emir Abu Bakr al-Baghdadi, conegut també com a Abu Dua, va passar a ser el líder escollit per l'organització després de la mort de Masri i Abu Omar arran d'un atac aeri de les forces estatunidenques i iraquianes. Va establir la seu central de l'organització a Baquba, Iraq (Gulmohamad, 2014). Els "orígens" de l'ISI liderat per al-Baghdadi es remunten a *Camp Bucca*, un centre que albergava, sota control

⁸ El Consell de la Shura de Mujahidins (MSC), era una organització paraigües d'almenys sis grups insurgents sunnites que participaven en la insurgència iraquiana contra els Estats Units i la coalició i les forces iraquianes. Font: [https://en.wikipedia.org/wiki/Mujahideen_Shura_Council_\(Iraq\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Mujahideen_Shura_Council_(Iraq))

⁹ El Soldats Companys del Profeta eren un dels grups gihadistes armats que formaven el Consell de la Shura de Mujahidins. Font: https://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_Army-Al-Qaeda_conflict

estatunidenc, a presoners de guerra. Allà, va ser on van començar assentar-se les bases del que seria el futur Daesh. Les presons van passar a ser escoles d'adoctrinament i van teixir-se les primeres xarxes de contacte entre els diferents interns (Morillo, 2016). Es sap que al-Baghdadi havia estat empresonat a *Camp Bucca* amb alguns dels que van esdevenir membres de la seva cúpula (McCoy, 2014).

Seria l'any 2013 quan al-Baghdadi passaria a batejar a l'organització amb el nom "Estat Islàmic de l'Iraq i el Llevant", demostrant la voluntat d'esdevenir un actor transnacional. Aquesta declaració no va estar exempta de polèmica, ja que va incloure *Jabhat al-Nusra ash-Sham* (JN, Front de Suport al Poble del Llevant), un grup terrorista actiu a Síria i afiliat a Al-Qaida, com a part de la seva nova organització. Al-Baghdadi s'hi va referir com la fusió de les dues filials, de forma unilateral i sense consultar-ho amb Abu Muhammad al-Julani, líder de JN, que va denegar la unificació i va jurar la seva lleialtat a Ayman al-Zawahiri, successor d'Ossama bin Laden a Al-Qaida Central (Gulmohamad, 2014).

Per aquell moment, Daesh encara era formalment una filial d'Al-Qaida, però els desitjos d'expansió d'Al-Baghdadi, especialment a Síria, on es va arribar a enfrontar no només a les forces del règim siria sinó amb els altres grups rebels o terroristes com JN, van provocar greus tensions entre la filial i la seva matriu. Conseqüència d'això, al-Zawahiri va anunciar formalment la separació de Daesh respecte d'Al-Qaida l'any 2014, fet que demostrava la clara desavinença entre totes dues organitzacions (Gulmohamad, 2014). Aquell mateix any, Abu Bakr Al-Baghdadi proclamaria la creació del califat de l'Estat Islàmic a la mesquita més important de Mossul (Iraq), just a l'inici del Ramadà.

2.1.2 *Naturalesa i ideologia de Daesh*

Daesh es descriu a si mateix com una organització salafista-gihadista. Aquesta barreja posa el focus de la seva ideologia en les conquestes militars, la simbologia, i la manera de viure com en els inicis de l'era islàmica (Ganguly i Al-Istrabadi, 2018).

Dins de l'islam existeixen diversos corrents i maneres d'interpretar la religió, la principal diferenciació és la de sunnites i xiïtes. Daesh és d'arrel sunnita, i fent gala de la seva ideologia sectària i radical, a tots aquells qui no seguissin les seves idees i juressin fidelitat al califa els declarava com enemics, inclosos els xiïtes, malgrat compartir la mateixa religió. De fet, a finals del 2013, l'ISI havia estat responsable de més de 1000 morts mensuals, especialment de kurds i els xiïtes. (Morillo, 2016)

El nom d'ISIS¹⁰, ja ens remet a una idea del quina és la seva aspiració, establir-se en els territoris d'Iraq i Síria. Però, què és el que pretén establir? La seva intenció és

¹⁰ Hi ha diverses maneres d'escriure el nom de l'organització. La majoria dels autors el cataloguen com ISIS (*Islamic State of Iraq and Syria*). També hi ha d'altres que ho cataloguen com ISIL (*Islamic State of Iraq and Levant*). És important concretar que en la primera traducció en anglès, la segona "S" de Síria no

construir un Estat Islàmic que englobi tota nació i comunitat musulmana sota la regulació d'una interpretació salafista de la Xaria (Morillo, 2016). En el mateix lema de l'organització: "romandre i expandir-se" (*Baqiyya wa tatamaddad*, en àrab), es troba aquesta doble amenaça gihadista-salafista i la construcció del seu projecte polític del califat (Servitja, 2015).

Daesh en cap moment es planteja compartir el poder amb ningú més, arribant a qüestionar la paraula del qui fins aquell moment havia estat l'organització més important dins del moviment gihadista global, Al-Qaida. Aviat va quedar clar que el seu moviment era molt diferent del de la resta d'organitzacions amb qui compartia part d'aquesta línia ideològica, esdevenint el grup més violent i sectari de tots aquests (Cockburn, 2015).

L'organització tenia dins el seu discurs un revengisme apocalíptic que prometia justícia divina i que va tenir influència en molts joves musulmans desil·lusionats de diverses regions tant de l'Orient Mitjà com d'arreu del món. Aquest marc mental apocalíptic el podem trobar també durant la Guerra Freda amb les revolucions islàmiques l'any 1979, a Afganistan i Iraq, davant les invasions dels Estats Units. La ideologia de Daesh, però, era la revenja per antonomàsia, una revenja violenta cap a Occident. S'alimentava de les frustracions de comunitats locals que havien patit intervencions estrangeres i que no se'ls donava el que se'ls havia promès des dels governs estatals (Ganguly i Al-Istrabadi, 2018).

Durant el califat es va promoure el que s'anomena "*takfir*" (en àrab), és a dir, quan un musulmà declara a un altre com un apòstata (*kafir*). Prioritzaven més la purificació de l'Islam dins dels territoris sota el seu control que no pas atacar a altres territoris. Dins aquests *kafir*, a part de cristians, yazidites i practicants d'altres religions, trobem els xiïtes, ja que segons ells tenien pràctiques i maneres de pensar que anaven en contra dels preceptes originals de l'Alcorà (Ganguly i Al-Istrabadi, 2018).

Aquest sectarisme té les seves arrels en el fundador de l'organització ja esmentat anteriorment, al-Zarqawi, que ençà ja defensava la necessitat de purificar la terra de l'islam per sobre de conquerir noves terres. Aquest fanatisme va fer que l'organització, a part de guanyar-se adeptes, es guanyés nombrosos enemics, des de ciutadans musulmans i organitzacions religioses fins a grups gihadistes que compartien part dels seus objectius, com Al-Qaida (Ganguly i Al-Istrabadi, 2018).

2.1.3 Estructura i lideratge de l'organització

La gestió territorial de Daesh durant la vigència de l'autoproclamat califat va consistir en la creació d'administracions en cadascuna de les províncies que reconeixia com a

engloba tot el concepte que ho fa en àrab. Hem d'entendre més que res que per l'organització, el concepte que traduïm com Síria fa referència als territoris de Síria, el Líban, Jordània, Israel i Palestina, coneguts com "Greater Syria", o en àrab "Bilad al-Sham" (Ganguly i Al-Istrabadi, 2018).

pròpies, unes 34, en diversos països com Síria, Iraq, Líbia i Egipte, entre d'altres. L'objectiu era poder exercir la sobirania sobre la població del territori que controlaven, tenir el monopoli de la violència i de l'administració de justícia, així com presentar-se davant els ciutadans com un proveïdor de serveis que fos capaç de cobrir les necessitats bàsiques de la població o guanyar-se simpaties (Servitja, 2015).

Una de les lliçons que van aprendre de l'experiència fallida del període del 2007-2011 era que per poder construir un califat havien de donar la mateixa importància a una unitat militar que al departament de serveis públics de la seva organització, i així ho van fer (Servitja, 2015).

L'organització administrativa i la seva aplicació es feia d'acord amb el mètode profètic marcat pel *Consell de la Xaria*, sense desviar-se de la creença religiosa i de l'aplicació del coneixement de la creença correcta que seguia Daesh (Servitja, 2015).

Si bé és cert que no es pot saber amb exactitud si les estructures eren igual per totes les localitats, sectors i províncies, es podria fer una descripció general de com era aquesta organització territorial de forma aproximada. A cada província (*wilayat*) existia la figura d'un governador (*wali*), que podia tenir una rèplica sectorial en aquelles províncies que requerissin una subdivisió administrativa a causa de la seva grandària, com Raqqa (Servitja, 2015). A continuació, s'explicarà com es formaven aquestes administracions locals, sectorials i provincials.

El primer que realitzaven els combatents quan conquerien una ciutat era assegurar-se que no hi hagués cap perímetre controlat pels seus enemics, ja fossin forces militars del govern o grups rebels, i asseguraven el control de la ciutat. Seguidament, a través d'informacions facilitades per contactes que tenien entre la població, o de les cèl·lules dorments que tenien en les files dels enemics, detenien a tots els opositors i col·laboradors de l'antiga autoritat que no haguessin pogut escapar i s'havien quedat atrapats a la ciutat (Servitja, 2015).

A partir d'aquell moment, es reunia a la població local a les mesquites i el representant de Daesh explicava el mètode pel qual serien regits a partir d'aquell moment. Es donava un termini de temps amb una data límit per adaptar-se al compliment de totes aquestes normes. Després de controlar la ciutat, arribaven els equips de manteniment del departament de Serveis Públics de la localitat més propera que es trobés sota el seu control i començaven la neteja de les vies públiques, així com restablir els serveis bàsics, com l'aigua o l'electricitat. Paral·lelament arribaven els serveis d'emergència per fer-se càrrec dels ferits, juntament amb carregaments de productes de primera necessitat, com menjar i medicines (Servitja, 2015).

Superada aquesta etapa, es demanava a la població que jurés fidelitat al califat i es començava a implantar l'organització administrativa de Daesh a la ciutat. Tractaven que

els funcionaris dels departaments fossin població local, amb la idea d'arrelar-los més a la seva causa i tenir més adeptes entre la ciutadania. Tot i que les posicions de direccions i presa de decisions era per membres de Daesh, no de locals, per evitar possibles parcialitats i tractes de favor cap a diferents grups o tribus que poguessin haver-hi dins la ciutat (Servitja, 2015).

Els principals departaments i oficines que eren conegudes i que funcionaven per les dates del 2015 eren: l'Exèrcit Provincial¹¹, el Departament de Seguretat Pública (intel·ligència)¹², l'Oficina dels Penedits¹³, el Departament de les Corts de la Xaria i Reclamacions¹⁴, el Departament de Policia religiosa (Hisba)¹⁵, el Departament de Policia (provincial)¹⁶, el Departament de Relacions Públiques i Assumptes Tribals¹⁷, el Departament del Zakah¹⁸, el Departament de Recursos Valuoses¹⁹, el Departament de Mesquites, Donacions i Dawa²⁰, el Departament d'Educació²¹, el Departament de

¹¹ Cada província disposava d'un exèrcit provincial dirigit per un comandant de Guerra que, alhora, gestionava les oficines de reclutament, les llistes de suïcides, així com els camps d'entrenament on es reben les instruccions militars bàsiques (Servitja, 2015).

¹² S'encarregava de les funcions pròpies d'un servei d'intel·ligència (cicle d'intel·ligència), contra-intel·ligència i operacions encobertes incloent també intel·ligència militar (Servitja, 2015).

¹³ A cada província se'n trobava una i la seva funció era la d'integrar el projecte del califat a aquells sunnites que havien lluitat contra Daesh com a membres de grups rebels siris o dins de les forces armades i dels cossos i forces de seguretat d'al Assad i del govern iraquiana i que mostressin el seu penediment per haver-ho fet (Servitja, 2015).

¹⁴ A través d'aquestes corts, Daesh volia exercir el monopoli de l'administració de justícia basat en les escoles de l'Islam clàssic com a font de dret (Servitja, 2015).

¹⁵ Era la policia relacionada amb les corts anteriors, s'encarregaven de supervisar i assegurar l'estricta compliment de la Xaria a tota la província, per exemple, que es realitzessin les oracions i que els establiments romanguessin tancats durant aquestes (Servitja, 2015).

¹⁶ S'encarregava de la seguretat pública de la província, amb patrulles diürnes i nocturnes, i controls de carretera per mantenir l'ordre i seguretat, a més de poder detenir a aquelles persones no relacionades amb delictes competents amb els de la Hisbah (Servitja, 2015).

¹⁷ Aquest departament exemplificava la importància de les tribus i la seva divisió en les estructures de poder i gestió de territoris tant a Síria com a Iraq on el component tribal i de clans havia de ser gestionat de forma correcta si es volia construir un califat amb aquesta magnitud d'estructures orgàniques pròpies d'un Estat (Servitja, 2015).

¹⁸ Es podria considerar aquest departament com la hisenda pública local de Daesh. Tenia la funció de recaptar l'impost religiós del *zakah*, un dels cinc pilars de l'Islam, i redistribuir-los conforme el que assenyala la llei islàmica (Servitja, 2015).

¹⁹ S'encarregava de la gestió de recursos energètics (petroli i gas) i de les antiguitats (Servitja, 2015).

²⁰ S'encarregava de la gestió de les mesquites, de la recollida de donacions que es distribuïen entre els més desfavorits, i de la transmissió de l'Islam segons el mètode profètic que aplica Daesh (Servitja, 2015).

²¹ Departament responsable de garantir i controlar tot el procés educatiu des de la guarderia, educació primària, secundària, instituts fins la Universitat tant pública com privada, incloent les escoles alcoràniques o religioses (Servitja, 2015).

Salut²², el Departament de Serveis Públics²³, el Departament d'Agricultura i Irrigació²⁴, i per últim, el Departament de Comunicació²⁵ (Servitja, 2015).

Com a conclusió, es veu com Daesh va ser capaç de crear una organització administrativa a escala provincial i local en cadascuna de les províncies del seu califat i exercir d'aquesta manera la sobirania total pràcticament. Això permetia a l'organització complir les funcions que perseguia: proveir de serveis bàsics, exercir el monopoli de la violència i la justícia, i aconseguir una acceptació de la imposició del seu ideari per part de la ciutadania (Servitja, 2015).

2.2 L'auge de Daesh: condicions que van afavorir la implementació de l'autoproclamat califat a Síria i Iraq

Ja s'han analitzat els orígens, la naturalesa i la ideologia de Daesh. A continuació, es presentaran les condicions i els fets que van facilitar l'auge de l'organització, des de ser un actor insurgent, fins a arribar a proclamar un califat, l'any 2014, sota el qual s'aixoplugaven ciutats tan rellevants com Mossul i Raqqa (la seva capital).

- 1) No es podria començar a parlar de les condicions que van afavorir l'auge de l'ISI, sense parlar primerament del seu líder, el califa *Abu Bakr Al-Baghdadi*. L'aparició d'un líder carismàtic, acompanyat d'un ideari molt potent, va ser el primer pas per guanyar-se la simpatia d'una gran quantitat de musulmans que portaven generacions veient com els seus governs havien anat perdent la seva identitat religiosa, i amb ella, el sentiment d'identitat nacional, que era molt dèbil en aquests països. Eren molts els que van viatjar des d'Europa i des d'altres ciutats de Síria i Iraq, entre d'altres d'Orient Mitjà, per jurar la seva fidelitat al califa. A més a més, dins aquest gruix persones no només es trobaven adults i joves, també hi havia nens d'entre nou i catorze anys que havien viatjat amb els seus progenitors i que ja tenien una ideologia radicalitzada (Dairieh, 2014).

Aquesta figura del califa no és una figura qualsevol dins el món de l'Islam. De fet, la designació d'Al-Baghdadi com el nou califa va tenir un gran impacte dins la comunitat musulmana, per la seva naturalesa. La creació d'aquest "Estat Islàmic" va seguir una metodologia profètica, basada a seguir els passos del Mahoma i dels primers musulmans en la manera de governar i de combatre. Amb aquest esperit, Daesh va

²² Gestionava els hospitals i els Centres d'Atenció Primària (CAP), així com les seves plantilles de treballadors en l'àmbit territorial (Servitja, 2015).

²³ S'encarregava de l'aprovisionament de serveis bàsics a la població, com la neteja, l'electricitat, l'aigua i treballs de construcció, així com de la gestió de la plantilla de treball (Servitja, 2015).

²⁴ Regulava i supervisava tot el relacionat amb el sector agrícola, el sector ramader i el sector pescar (Servitja, 2015).

²⁵ S'encarregava de l'elaboració i posterior disseminació de material de propaganda audiovisual, fotogràfic i escrit exclusivament circumscrit a les activitats de Daesh a nivell provincial (Servitja, 2015).

reviure la institució del califa, el governador suprem dins la comunitat musulmana, tant religiós com civil. Aquesta declaració els donava aquesta legitimitat global que buscaven en el si de l'islam. Des del 1924 no existia aquesta figura, i ja en aquell moment no tenia el pes que havia tingut tradicionalment (Ganguly i Al-Istrabadi, 2018).

La idea d'un califat amb un programa polític, econòmic i social, tan ben estructurat, van facilitar aquesta avinença de l'organització gihadista amb alguns sectors descontents de les comunitats musulmanes de la regió i d'altres indrets (Morillo, 2016).

- 2) Tot i això, un dels punts claus que va marcar un abans i un després en l'auge i l'evolució de Daesh sobre el territori va ser *la marxa de les tropes estatunidenques d'Iraq* l'any 2011, un cop acabada la guerra. Per conseqüència, des d'Occident es va perdre l'interès en aquest escenari. Aquesta falta de focus mediàtic va ser ben utilitzada per al-Baghdadi, ja que li va permetre començar a desenvolupar el seu pla estratègic, començant per una operació²⁶ que va tenir per objectiu alliberar les diferents presons que hi havia al llarg del país amb la voluntat de reclutar combatents entre tots els presoners. Aquestes operacions van ser els primers gestos que va fer que l'ISI comencés a guanyar afiliats (Morillo, 2016). La resposta del govern de Nuri al-Maliki, primer ministre iraquetà, no va fer res més que empitjorar la situació (Gulmohamad, 2014).
- 3) Amb aquesta última frase del paràgraf anterior, s'encetarà una explicació que ajudarà a entendre el perquè de l'èxit de Daesh entre alguns sectors de la comunitat musulmana, fent especial menció al conflicte entre sunnites i xiïtes que hi havia a Iraq.

Daesh va saber explotar la inestabilitat política i social que hi havia al país iraquetà. El context era d'una postguerra que havia enderrocat a Saddam Hussein, líder del partit *Baas*²⁷, d'arrel sunnita, l'any 2003, i que havia estat governant el país les dues últimes dècades. A canvi d'això, s'hi va instal·lar una democràcia on el poder va caure en mans dels xiïtes, liderats per Maliki. En aquesta guerra s'havia combatut contra una insurgència sunnita, liderada principalment per Al-Qaida. El fet que aquestes insurgències fossin sunnites ajuda a entendre el perquè de les posteriors polítiques sectàries i marginals del govern cap a la població sunnita, que representava al voltant d'un 35% de la població aquelles dates, segons la CIA.

²⁶ El 21 de juliol del 2012, l'ISI va iniciar l'operació *Destruïnt els Murs* (Morillo, 2016).

²⁷ És un partit polític panarabista que va ser fundat en 1947, com a partit laic, nacionalista, i socialista. Inicialment funcionava com un partit panarabista amb branques en diferents països àrabs, sent més fort a Síria i a l'Iraq, dos països a on el partit polític Baas va aconseguir el poder en 1963 (Viquipèdia, 2020).

Amb situació d'inferioritat numèrica, acompanyada d'unes polítiques excloents del govern de Maliki, es va generar gran descontentament i un gran sentiment d'hostilitat d'aquestes minories cap al govern de Bagdad en les principals àrees sunnites del país, especialment a la província d'Anbar i la ciutat de Mossul (Gulmohamad, 2014). Després de la marxa dels Estats Units, l'any 2011, va començar la marginació del govern cap a la població sunnita, sense la pressió que els americans poguessin intervenir-hi. Les forces i cossos de seguretat van començar a arrestar centenars i milers de sunnites, que van arribar a passar-se mesos empresonats sense que se'ls imputés cap càrrec. Alguns, però, ni van arribar a la presó. La milícia xiïta, especialment a Bagdad, es va dedicar a assassinar a sunnites diàriament. Es va convertir en quelcom comú veure persones lligades de mans i amb un tret al cap pels carrers de les ciutats (Smith, 2014). Maliki, que tenia familiars que havien patit les tortures del govern de Saddam Hussein, veia en la població sunnita a Al-Qaida, a *baasistes*, veia en ells un possible cop d'Estat i a gent que volia treure-li el poder que havien perdut. Els tenia una gran por, especialment al fantasma de Saddam (Smith, 2014).

És per això, que uns altres dels objectius de Maliki van ser els homes de les tribus del moviment "Despertar Sunnita", moviment que, a canvi de rebre diners dels Estats Units i de la promesa per part del govern iraquetà de fer polítiques més inclusives, va lluitar juntament amb les forces d'Iraq contra Al-Qaida. Aquestes promeses no només no es van complir, sinó que va succeir tot el contrari. Diversos líders sunnites militars i policials van ser substituïts dels seus llocs de treball per altres persones d'arrel xiïta amb una ideologia sectària (Smith, 2014).

Eren diversos els líders polítics i caps tribals sunnites que expressaven aquesta marginalitat a la qual se'ls sotmetia. Un dels líders tribals sunnites més prominents i cofundador del moviment "Despertar Sunnita", el Sheik Ali Hatem Suleiman, de la tribu Dulaim, la tribu sunnita gran d'Iraq, havia expressat en diverses ocasions la seva frustració i decepció amb les polítiques de Maliki des del 2010, quan va ser escollit per segona vegada com a Primer Ministre d'Iraq (Gulmohamad, 2014).

Malgrat que Suleiman s'oposava explícitament a Daesh i a qualsevol insurgència armada, la seva oposició cap al govern de Maliki el feia estar en contra seva al mateix moment, per tant, es trobava en una situació complicada (Gulmohamad, 2014). Però les purgues seguien, el desembre del 2012 van ser arrestats setze guardaespalles d'un dels líders polítics sunnites més influents, el ministre financer Rafi al-Essawi. Això, va suposar un cop dur per la moral de la comunitat sunnita (Smith, 2014).

A diverses ciutats de la província d'Anbar, com Falluja i Ramadi, van convocar-se manifestacions pacífiques, que van tenir respostes multitudinàries, on es demanava l'alliberament dels seus conciutadans empresonats injustament, persones que havien estat condemnades a anys de presó sense judici. Aquestes protestes van créixer amb el pas de les setmanes, es tallaven carreteres estratègiques pel transport de mercaderies i es parava el comerç i el trànsit en d'altres (Smith, 2014). A Bagdad, per la seva banda, s'organitzaven manifestacions de xiïtes en suport a Maliki. Això, lluny de calmar les tensions entre la població i que Maliki es pogués fer enrere en les seves polítiques davant les protestes sunnites, van donar-li més legitimitat i es va sentir amb la potestat de seguir amb el que havia fet fins aquell moment (Smith, 2014).

Arran de l'èxit que estava tenint l'Estat Islàmic d'Iraq a la guerra de Síria, van començar a aparèixer algunes banderes d'aquesta organització en les protestes pacífiques contra el govern. A partir d'aquest fet, el govern de Maliki va començar a respondre diferent davant les protestes, en una d'elles, a la població de Hawija, va morir un policia, no se sap exactament en mans de qui, i les forces militars que hi havia van respondre matant a centenars de protestants (Smith, 2014).

Davant d'això, els principals líders sunnites, que ja havien expressat que no els agradava el que representava l'ISI, van veure en aquest l'única opció de sobreviure i protegir-se, ja que la comunitat internacional, especialment els Estats Units, no hi reaccionaven de forma explícita. Al-Baghdadi va aprofitar aquesta situació per anar creant un marc mental entre la població sunnita amb la idea que amb aquestes protestes pacífiques no aconseguirien mai res, que només podrien obtenir el que volien si fessin com ells, prendre les armes. I després d'anys jugant dins les regles democràtiques, aquest missatge va anar calant entre una població sunnita que cada vegada es veia més al contra les cordes (Smith, 2014).

A finals del 2013, Maliki va ordenar l'arrest d'un polític parlamentari sunnita molt influent que havia fet discursos molt contundents contra la seva política, Ahmed al-Alwani²⁸. En aquest arrest, el seu germà va ser assassinat i ell capturat. Es van enviar també als militars a destrossar camps de protestes a Ramadi. Aquests fets van provocar finalment un aixecament sunnita a les ciutats de la província d'Anbar. Això facilità l'entrada de Daesh a aquestes ciutats, que aconseguí ràpidament amb el control de Ramadi i Falluja (Smith, 2014).

²⁸ Waleed Jassem al-Alwani, també conegut pel nom de guerrer Abu Ahmad al-Alwani, va ser un dels comandants superiors de Daesh i membre del seu consell militar. Havia estat un antic membre de l'exèrcit iraquíà sota el govern de Saddam Hussein. Es desconeix si encara és viu.

Font: https://en.wikipedia.org/wiki/Abu_Ahmad_al-Alwani

En aquell context de conquestes dels territoris sunnites per part de Daesh, les forces armades d'Iraq eren vistes com a forces d'ocupació per part de la població local, era un sentiment generalitzat. Els veien més com una milícia xiïta que no pas com les forces militars del seu país, de fet, molts dels oficials sunnites, com s'ha dit abans, havien estat apartats dels seus llocs.

En un documental rodat pel *The Guardian* (2017) durant l'operació d'alliberació de Mossul, que estava sota el control de Daesh, un comandant de les forces daurades iraquianes admet que els anys previs havia existit una opressió dels militars o policies cap a la població sunnita. Per tant, en molts casos, l'arribada dels combatents gihadistes a aquestes localitats va ser com un alliberament, el sentiment que tenien era que les seves vides havien millorat en alguns casos, tal com explica en aquest mateix documental un combatent capturat per les forces militars iraquianes (Abdul-Ahad, 2017). L'altra cara de la moneda, però, es veurà més endavant.

Com s'ha vist, aquesta inestabilitat política i social provocada per les polítiques excloents i opressives del govern de Maliki, van provocar que la irrupció de Daesh en aquests territoris sunnites de l'oest iraquí fos una temptadora opció de vida per alguns sectors de la població. Molts es van veure atrets (i convençuts) per la possibilitat de recuperar el poder i el nivell de vida que havien perdut durant la guerra i en els anys posteriors (Morillo, 2016).

4) Al país veí, Síria, la situació era totalment diferent. És important explicar bé el seu context, com en el cas d'Iraq, per entendre com de clau va ser aquest conflicte per l'auge de Daesh. Aquest context és el de les conegudes com primaveres àrabs.

Les primaveres àrabs, que van aparèixer a finals del 2010 i a principis del 2011, van ser unes onades revolucionàries que van tenir lloc en les regions del nord d'Àfrica i d'Orient Mitjà amb l'objectiu d'enderrocar els règims més poderosos i violents que feia molts anys que manaven en països com Tunísia, Egipte, Líbia, Iemen i Síria (Žuber i Moussa, 2018). Els esdeveniments de la primera primavera àrab a Tunísia van tenir una gran influència i repercussió en altres països de la regió. Tots aquests aixecaments van concórrer de diferent manera i amb efectes diversos en cadascun dels països afectats (Žuber i Moussa, 2018).

Malgrat que aquests efectes fossin diferents, els mètodes que es van seguir eren semblants. Els ciutadans expressaven la seva insatisfacció mitjançant vagues, manifestacions i marxes, així com l'ús de les xarxes socials per organitzar-se, comunicar-se i crear consciència davant el que estava succeint (Žuber i Moussa, 2018).

A Síria, es va viure el conflicte més llarg i cruent de totes les primaveres àrabs. Va començar amb unes protestes el 26 de gener del 2011 i van convertir-se en un aixecament general el 15 de març d'aquell mateix any. Al principi, l'escenari era semblant al que havien viscut altres règims. El conflicte va anar escalant especialment després que les forces de seguretat obrissin foc contra manifestants en una d'aquestes protestes. A partir d'aquí les reclamacions van començar a ser la dimissió del President Bashar al-Assad (Žuber i Moussa, 2018).

La violència anava augmentant de nivell fins que va estellar la guerra civil. Van aparèixer forces rebels per combatre el govern i prendre el control de grans ciutats i pobles. El 2012, les batalles van arribar a les ciutats de Damasc i d'Alep (Žuber i Moussa, 2018).

El conflicte armat va mostrar les divisions que tenia la societat siriana, tal com les tenia Iraq. En aquest cas, però, la majoria de sirians eren sunnites, però el govern estava en mans d'alauites, una branca del xiisme, de la qual al-Assad n'era membre. El sectarisme és un dels trets especials que es van produir també durant la guerra civil. Governos regionals com els d'Iran i Iraq, que tenen una majoria poblacional xiïta en els seus països, i Hessbol·là²⁹, van donar suport al règim de Síria, mentre que països com Turquia, Qatar i Aràbia Saudita van donar suport als rebels sunnites (Žuber i Moussa, 2018).

Amb tot aquest brou de cultiu, va aparèixer Daesh per treure-li partit a la situació, tot i que la seva situació al principi de la guerra no feia pensar que acabés tenint l'èxit que va tenir. L'any 2011, l'anomenat recentment líder de l'Estat Islàmic d'Iraq, al-Baghdadi, va enviar uns quants dels seus combatents a lluitar contra el govern d'al-Assad (Smith, 2014). Van assegurar la seva presència a la guerra a través de JN, grup que va esdevenir una peça clau de la insurrecció que es va viure en aquest país (Morillo, 2016).

Ràpidament, l'ISI va convertir-se en una de les forces més potents sobre el terreny, combatent al costat d'una dotzena de grups. Van ser capaços de realitzar operacions arreu del país en dotze mesos. A mesura que guanyaven territori, cada cop eren més autosuficients i anaven augmentant el seu poder econòmic i militar. Tenien una alta capacitat per reclutar combatents i el seu missatge va guanyar atracció entre els

²⁹ Hessbol·là (*partit de Déu* en àrab), és un partit polític islamista xiïta libanès amb un braç civil i un braç armat. Va ser fundat l'any 1982 per a combatre l'ocupació israeliana del sud del Líban. En el Líban, és un partit polític reconegut legalment que fins i tot ha arribat a formar part del govern i del parlament. Tanmateix, degut als seus atacs contra civils a Israel i el seu suport ideològic a altres organitzacions com Hamàs i Jihad Islàmic, és considerat pels Estats Units i per altres països occidentals com una organització terrorista. Recuperat de: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Hesbol·là>

sunnites sirians que buscaven portar a terme una guerra civil contra el govern de Damasc (Smith, 2014).

Ningú va poder fer-los front, i no es va crear, en aquell moment, cap front unitari de rebels patrocinat per la comunitat internacional que pogués plantar cara als gihadistes i aturés el seu auge. La primavera del 2013, al-Baghdadi va declarar la desaparició de totes dues organitzacions per crear un ens unitari, l'Estat Islàmic d'Iraq i el Llevant. Tot i que com s'ha explicat anteriorment, les relacions entre ambdues van acabar trencant-se (Morillo, 2016).

Al-Baghdadi, en aquest cas va saber aprofitar-se d'un context de guerra civil que tenia inicialment un caràcter més polític, però que no va tardar a esdevenir un conflicte de caràcter religiós, entre xiïtes i sunnites, i de caràcter ètnic, entre els kurds i els àrabs. Van començar a aparèixer un gran nombre d'actors implicats amb unes xarxes d'aliances molt complexes i amb interessos de tercers països que, sumat a l'aparició de Daesh, va convertir-se en una situació totalment caòtica. Síria estava enmig d'una guerra civil d'una magnitud mai vista (Morillo, 2016).

- 5) Per aquell moment, ens trobem una organització gihadista liderada per Abu Bakr al-Baghdadi, que ha sabut beneficiar-se de les crisis internes viscudes a l'Iraq i a Síria per ocupar grans extensions de territoris i proclamar l'autoritat sobre aquests. S'està parlant que són capaços d'operar simultàniament en dos països alhora, quelcom que sembla molt complicat a priori, però va ser relativament fàcil a causa de la falta d'eficàcia de les forces militars, sobretot de les tropes iraquianes.

Aquesta inoperància es va traduir en una falta de control de les fronteres i en la pèrdua d'equipaments militars de gran valor que van caure a les mans de Daesh. Això va catapultar el potencial i els resultats de l'organització terrorista.

L'esfondrament de l'exèrcit iraquí a l'any 2014 va permetre a Daesh apoderar-se de grans quantitats d'equips militars que havien estat venuts pels Estats Units, la Xina i desenes d'altres països, reforçant així el seu arsenal i el seu potencial militar (Jordán, 2016).

Per la seva banda, la gran quantitat de territori sense control a l'est de Síria i a l'oest d'Iraq donava una gran facilitat per transportar persones, material bèl·lic o qualsevol altre equipament necessari. Alhora, els donava una profunditat estratègica que els permetia seguir operant com un actor paral·lel als governs de Bagdad i Damasc. Les tropes de Daesh podien moure's lliurement pels dos països segons les seves necessitats, fet que dificultava el seu rastreig (Morillo, 2016).

Aquest flux fronterer i l'expropiació de material militar tant de les forces armades, com dels enviaments que es feien als rebels de la zona, van ser dos factors que van

ajudar a fer que la guerra a Síria i a Iraq seguís carburant i la inestabilitat en els dos països no es veiés disminuïda.

- 6) Una altra de les condicions, intrínseques en aquest cas, que van afavorir el seu auge, va ser la gran capacitat que tenien per autoabastir-se a través de les diverses estructures provincials que s'han esmentat abans. Van ser capaços de crear una xarxa logística que era capaç de sostenir l'economia d'un califat (Morillo, 2016). L'any 2014, l'organització terrorista era la més rica de tot el món, amb uns 2 bilions de dòlars generats (History.com Editors, 2017).

Més enllà de les possibles injeccions de diners que podien rebre de tercers països interessats en la seva causa, com Aràbia Saudita o Qatar, la majoria d'ingressos provenien de la seva activitat, com el saqueig de bancs, la venda de petroli al mercat negre, segrestos, extorsions o la revenda de material robat, entre d'altres. El cobrament d'impostos, les donacions i el suport que rebien dels combatents estrangers eren altres de les formes amb què aconseguien omplir les seves arques (History.com Editors, 2017).

L'organització disposava d'enclavaments administratius, d'una gran xarxa de comunicació, d'un control de les rutes comercials, d'un sistema jurisprudenciat i un organigrama econòmic que mai s'havia vist fins aquelles dates en una organització d'aquesta naturalesa (Morillo, 2016).

- 7) La falta d'una resposta unitària i contundent, no política sinó militar, per part de la comunitat internacional, en el moment en què l'organització tenia cada cop més presència en els territoris de Síria i aconseguia el control de ciutats importants com Raqqa, va ser un altre dels motius que van propiciar aquest auge vertiginós de Daesh. Si bé és cert que al final van acabar creant aquest front unitari, va ser massa tard. Els rebels de la zona es trobaven en clara inferioritat respecte de Daesh, que va saber moure's ràpid i operar amb una gran eficàcia. No va ser fins que la capital del Kurdistan, Erbil, va veure's amenaçada pels gihadistes, que els Estats Units implicar-se en aquest lluita de forma activa (Smith, 2014).

Això sí, van posar com a condició per seguir ajudant a l'Iraq la dimissió del seu primer ministre Maliki, actor clau, com hem vist abans, per entendre l'auge de Daesh entre la població sunnita a Iraq (Smith, 2014).

- 8) És important parlar del fenomen dels combatents estrangers (CE), ja que va ser un altre dels pilars que va fer que l'organització pogués aguantar-se militarment. Tal com s'ha dit anteriorment, Daesh, al principi de la guerra a Síria no era més que un grup insurgent que havia decidit involucrar-se en una guerra civil al país veí per guanyar influència i poder.

Gràcies a la seva propaganda, el grup va ser capaç d'atraure una gran quantitat de CE, que sumats als reclutaments que aconseguia cada vegada que conqueria un territori, va elevar la xifra del total d'efectius de forma considerable. Segons quina font es consulti, el nombre de combatents totals varia. Per exemple, la CIA, el setembre del 2014, parlava d'un total d'entre 20.000-31.000 soldats entre Síria i Iraq (Agence France-Presse, 2014). Per la seva banda, l'Observatori pels Drets Humans a Síria estimava un nombre total d'entre 80.000 i 100.000 combatents (RT, 2014). Per últim, un líder del Kurdistan iraquiana deia que Daesh disposava d'uns 200.000 combatents entre el país siriana i l'iraquiana (Cockburn, 2014). Si bé és cert que és complicat saber quina de les fonts és més veraç i exacta, totes coincideixen en què hi ha un percentatge elevat de CE en les files de les tropes gihadistes.

La imatge que hi ha a la pàgina següent (Veure figura 1) il·lustra la situació del fenomen dels CE de forma aproximada el juny de l'any 2015. Els principals exportadors de combatents són Tunísia, Aràbia Saudita, Rússia, Marroc, Jordània i França, aportant entre tots ells una tota d'entre 8.000 i 11.200 CE. Aquest flux de combatents que aconseguien travessar nombroses fronteres i països fins a arribar al territori del califat va ser molt important per entendre la gran capacitat militar del grup.

- 9) Tal com s'ha esmentat en el punt anterior, existia un flux important de combatents estrangers que viatjaven d'arreu del món per anar a Síria i Iraq per unir-se a la seva lluita. Des de l'aparició de Daesh, Turquia s'havia convertit en la principal via d'entrada pels combatents estrangers que volien unir-se a la guerra. Els membres de les cèl·lules de Daesh arribaven a Estambul en avió, i des d'allà es desplaçaven a diverses ciutats en autobusos o un altre cop amb avions, previ a l'entrada al territori siriana. Els motius pels quals els gihadistes van escollir el país otomà com a via de pas per accedir a Síria i unir-se a Daesh eren tres: (Imai, 2016)
 - a. El primer, és que el govern turc havia adoptat una política d'entrada lliure als ciutadans de molts països, és a dir, s'estalviaven molta burocràcia que en altres llocs si era requerida. D'aquesta manera, molts combatents, especialment els que venien d'Europa, podien accedir-hi molt fàcilment (Imai, 2016),
 - b. El segon motiu és que Turquia era un dels destins turístics més populars, rebien uns 35 milions de turistes l'any. Molts d'aquests, europeus, viatjaven a Antalya per vacances, d'aquesta manera molts dels terroristes podien fer-se passar per turistes de països europeus que simplement anaven a descansar un temps al país (Imai, 2016).

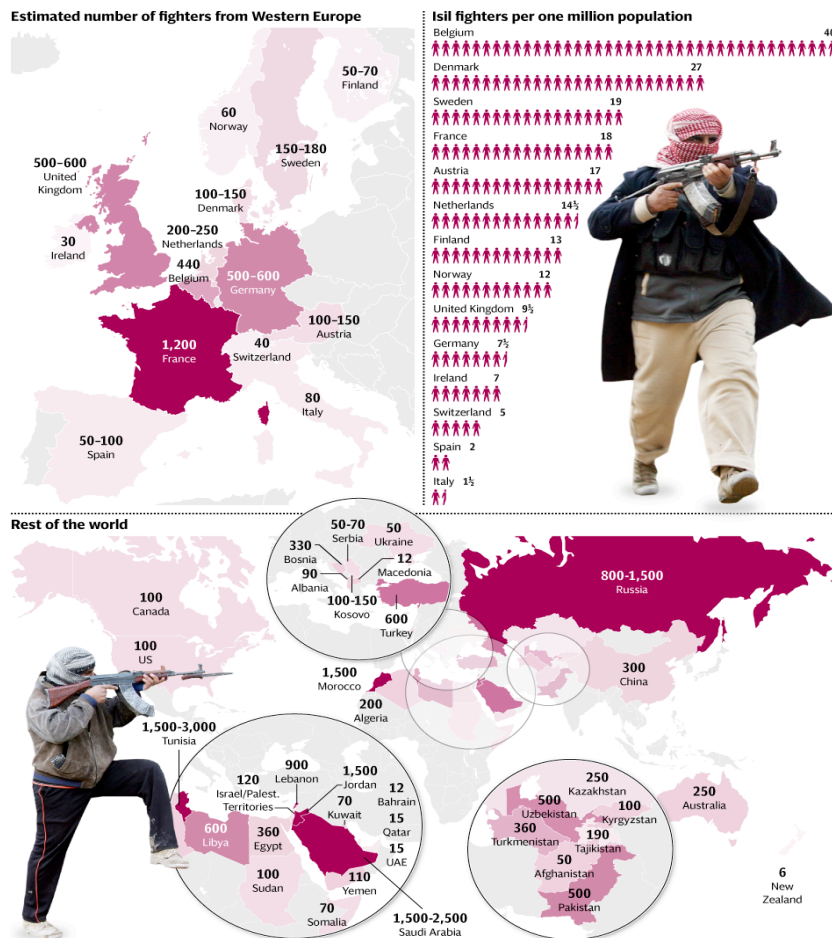

Figura 1: Imatge que il·lustra el nombre de combatents per país a tot el món. (Loveluck, Dodge, i Shiel, 2015)

- c. Per últim, Turquia i Síria comparteixen uns 910 km de frontera. Originalment, ciutadans de tots dos països travessaven habitualment la frontera per fer compres o per negocis, i l'any 2009 es va signar un acord de lliure circulació entre tots dos països que va obrir les fronteres formalment. Després de l'esclat de la guerra civil a Síria, Turquia va revocar aquest acord i va tancar la frontera el novembre del 2011, excepte per refugiats. Així i tot, no tenien la capacitat de controlar el flux de persones que hi havia a la seva frontera, inclòs el de combatents estrangers (Imai, 2016).

3. El declivi de Daesh a Síria i Iraq i la seva evolució

És complicat trobar un punt a partir del qual poder parlar del declivi de Daesh. En aquest context de guerra, on hi ha lluites constants per conquerir i recuperar territoris, Daesh potser perdria poder a l'Iraq, però d'altra banda el guanyava a Síria, i viceversa. Recorrent a metàfores, el primer pas per baixar el cim d'una muntanya és escalar-lo. En el cas de Daesh, el seu cim va ser la proclamació del califat el 29 de juny del 2014, a partir d'allà, començaria una etapa de guerra i desgast que provocaria una pèrdua progressiva de territoris que culminaria amb les alliberacions de les ciutats de Mossul i Raqqa (tot i que l'últim bastió va ser Baghuz), i amb la recuperació del control de les fronteres entre Síria i Iraq per part de les forces iraquianes l'any 2017.

En aquest capítol es pretén explicar què va provocar aquest declivi del l'autoproclamat califat de Daesh, com va ser el camí des del cim de la muntanya fins als seus peus, així com quines són les seves perspectives de futur a mitjà i llarg termini.

3.1 Variables que van influir al declivi de Daesh

- 1) La principal variable per entendre el per què de la pèrdua dels territoris que controlava Daesh va lligada amb un dels condicionants que van afavorir el seu auge, una *coalició militar liderada per la comunitat internacional*, amb els Estats Units al capdavant. Aquesta Coalició Global (CG), així es va anomenar, es va formalitzar el 10 de setembre del 2014 i tal i com s'anuncia en la seva pàgina web: "Junts, la coalició global es compromet a degradar i finalment derrotar a Daesh (Global Coalition, 2020).

Els membres d'aquesta Coalició, 82 actualment, entre països i altres tipus d'entitats o organitzacions polítiques, es van comprometre a lluitar contra Daesh en tots els fronts, a desmantellar les seves xarxes i a combatre les seves ambicions globals. Més enllà de la pròpia campanya militar que es va encetar a partir del seu naixement a Síria i Iraq, es van comprometre també a abordar el finançament i la infraestructura econòmica de Daesh, prevenir el flux de combatents terroristes estrangers a través de les fronteres, donar suport a l'estabilització i restauració dels serveis públics essencials a les zones que s'alliberessin, i contrarestar la seva propaganda.

Els primers atacs de la comunitat internacional a Daesh, però, van començar un mes abans, a l'agost, amb els atacs aeris estatunidencs que juntament amb les forces iraquianes i kurdes van aconseguir rescatar milers de yazidites que es trobaven a les muntanyes de Sinjar, al nord d'Iraq. Un mes després es creà aquesta coalició formada per 69 estats i 4 organitzacions internacionals (Glenn, Rowan, Caves, i Nada, 2019).

A partir del 2015 van començar les ofensives de la CG per derrotar Daesh. El gener d'aquell any, Daesh va ser derrotat a Kobani, un cop molt dur per l'organització per la seva importància geogràfica, ja que estava a prop de la frontera amb Turquia. Es van dur a terme diversos atacs aeris contra combatents gihadistes tant dins com a les afores de la ciutat juntament amb atacs terrestres de forces kurdes. També van perdre un altre pas fronterer turc-sirià, Tal Abyad, després d'una ofensiva encapçalada pels kurds que va durar setmanes. Mesos després, a l'octubre, les Forces Democràtiques de Síria (SDF), una coalició de forces kurdes i àrabs, es va establir a Síria per combatre a Daesh. La CG els va proveir d'entrenament, equipament i assessorament militar. (Veure Figura 2)

Figura 2. Imatge extreta de Google Maps i editada per l'autor. Les fletxes de color blau marquen les ciutats de Kobani (esquerre) i Tal Abyad (dreta). El país que està per sobre de línia horitzontal de color gris que limita les fronteres és Turquia, el de sota, Síria.

El juny del 2016, Iraq aconsegueix recuperar Falluja, la primera ciutat que Daesh va capturar durant la seva primera ofensiva al país. Al mes d'agost, les SDF aconsegueixen alliberar la ciutat Manbij, al nord d'Alep, amb ajuda de la CG. El mateix mes d'agost, les forces de l'Exèrcit Sirià Lliure, juntament amb les forces turques van llençar una operació anomenada "Escut de l'Èufrates" amb l'objectiu d'alliberar nombroses àrees al nord de la província d'Alep. Aquestes ofensives van durar fins el març del 2017, aconseguint el seu objectiu. A finals d'any, a l'octubre i al novembre començaven les ofensives per recuperar Mossul, la ciutat més gran que estava sota control de Daesh, i Raqqa, la capital de l'autoproclamat califat.

En el cas de la ciutat iraquiana, les forces de d'Iraq van ser les que van liderar l'ofensiva contra els gihadistes, amb un paper significant de la coalició global, que va donar suport d'intel·ligència i militar, aeri i terrestre. Mossul no va ser alliberada totalment fins el juliol del 2017, després de 9 mesos de combat. A Raqqa, van ser les SDF les que juntament amb la Coalició Àrab Siriana van llençar una operació per alliberar la ciutat de les mans de Daesh. La CG va dur a terme atacs aeris a diferents objectius durant la ofensiva. No va ser fins el juny del 2017 que les SDF, amb el suport de la CG va aconseguir entrar a l'est de la ciutat de Raqqa. Al mes següent van aconseguir arribar fins la Ciutat Vella de Raqqa i finalment, a l'octubre, van alliberar definitivament la ciutat de les mans de Daesh. (Veure Figura 3)

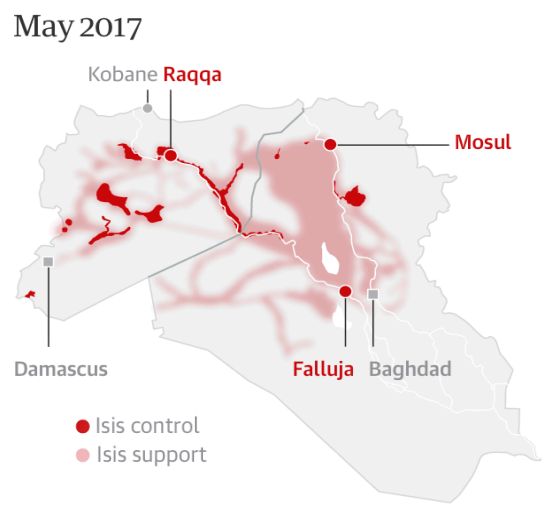

Figura 3. Imatge que mostra el territori que ocupava Daesh i on tenia suport de la població el mes de maig de 2017. (The Guardian, 2019)

El 2018 quedaven alguns enclavaments de Daesh que van anar sent alliberats per les diverses forces militars de la zona.

L'any 2019, els combatents gihadistes es trobaven refugiats en el seu darrer enclavament a un poble de l'Èufrates, Baghuz, que no va trigar en ser alliberat i d'aquesta manera es va donar per acabada la guerra contra Daesh. (Veure Figura 4)

En aquest apartat seria interessant fer menció que mentre que Daesh anava perdent territoris a Síria i Iraq, a Europa i altres indrets del món es cometien atemptats en nom seu per part de terroristes individuals o petits grups de persones. Aquests atacs, que van servir pel seu objectiu d'infondre terror entre els ciutadans, d'altra banda van tenir

una resposta militar que es va traduir en una intensificació dels en atacs contra la seva organització.

Figura 4: Dues il·lustracions que mostren l'últim enclavament que controlava Daesh, Baghuz, vist des de dues perspectives. (The Guardian, 2019)

2) Una altra de les variables que va ajudar al debilitament de Daesh va ser l'enduriment dels controls fronterers per part de Turquia. Des que va esclatar la guerra civil de Síria, el país otomà es va haver d'enfrontar a diferents problemàtiques que suposaven una amenaça per la seva seguretat, tant pel flux elevat de refugiats que volien accedir al país com pels que volien passar-hi per anar a Europa, i pel gran nombre de combatents estrangers que utilitzaven Turquia com a punt d'accés a Síria pels motius que s'han vist en l'últim punt del capítol anterior (Imai, 2016).

El govern turc, davant d'aquest gran flux de combatents que utilitzaven les seves fronteres per accedir a la guerra de Síria i d'aquesta manera unir-se a Daesh, va decidir bloquejar-lo. A partir del 2011, es va crear una llista de no entrada a certes persones sospitoses d'unir-se a l'organització gihadista a Síria. Va començar a col·laborar estretament amb països europeus després que un dels sospitosos d'un atac a un supermercat jueu a França fugís a Síria passant per Turquia (Imai, 2016). Conseqüència d'aquestes regulacions més rígides, per les dades del 2016 es veien menys combatents estrangers utilitzant l'aeroport d'Estambul, havien de buscar-se altres mètodes per accedir al país (Imai, 2016).

L'any 2015, el país otomà va endurir els controls fronterers amb Síria, especialment en dos punts calents de pas per combatents estrangers, a les províncies de Gaziantep i Kilis. Aquell any, el govern va detenir 913 combatents estrangers, la majoria d'ells xinesos, seguits de russos. Un total de 435 van ser arrestats quan

havien accedit a Síria des de Turquia. Mentre que 478 van ser detinguts a l'intentar tornar des de Síria (Imai, 2016).

Aquest enduriment dels controls fronterers va ser capaç d'aturar un gran nombre de combatents i evitar que Daesh seguís reforçant-se durant les ofensives que estaven duent a terme tant la Coalició Global com les forces militars de la zona contra els gihadistes, que anaven perdent territori amb el pas del temps, i juntament amb el territori, perdien combatents que no eren capaços de reemplaçar.

- 3) La falta de suports externs i d'aliats regionals és una altra de les variables que ajuden a explicar la caiguda de Daesh. Malgrat que algunes veus i països acusin altres d'ajudar a Daesh amb armament i diners, no hi ha evidències que recolzin aquestes declaracions. Entre aquests acusats hi ha Turquia i Aràbia Saudita. Però aquestes acusacions es fonamenten més amb teories geopolítiques que no pas amb fets sobre el terreny. Si que és cert que molts països durant la guerra enviaven a rebels sirians equipament militar i ajuda econòmica i que en moltes ocasions aquestes ajudes acabaven en mans de Daesh, però per diversos motius. En alguns casos perquè els propis combatents gihadistes els capturaven, i en d'altres perquè els hi compraven directament als rebels (Jordán, 2016).

Per tant, malgrat que Daesh es reforçava indirectament de tercers països, mai va tenir una ajuda clara i explícita de cap país que li pogués donar legitimitat a la seva causa. Sense suports, i amb tota una gran coalició militar i política internacional en contra, és molt complicat subsistir gaire temps sense acabar sucumbint davant les ofensives militars a les que estaven sotmesos.

3.2 Anàlisi del Daesh post-califat

La idea d'aquest apartat és fer un anàlisi del Daesh post-califat, a partir del 2019 després de la caiguda de Baghuz, el seu l'últim enclavament formal a Síria. Es veurà com Daesh, després de ser derrotat i haver perdut el control de tots els seus territoris ha hagut de tornar als seus orígens, a la seva essència insurgent que tenia durant la guerra d'Iraq del 2003 (Zeidel i Al-Hashimis, 2019).

Ja a principis del 2018, després de la pèrdua de gairebé tot el seu territori, Daesh havia patit una derrota considerable, ja que la seva raó de ser, la seva idea de "romandre i expandir-se", havia deixat de ser possible. Va ser un canvi molt brusc i dramàtic passar de ser un califat a deixar de ser-ho en un temps relativament curt. Però no només van perdre el seu autoproclamat califat, les seves capacitats operatives també es van veure disminuïdes, no es van cometre pràcticament atemptats en el seu nom a Occident durant aquest període de declivi. De fet, a Iraq, principal objectiu de l'organització, el maig del 2019 va cometre un atemptat després d'un any sense tenir cap mena d'activitat (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

Tot i sembli estrany, aquesta conversió de nou en un actor més regional, operant com un grup més petit i de forma clandestina en les àrees sunnites de Síria i Iraq és un marc de treball més còmode per Daesh (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

A continuació es farà una descripció de quina és la nova forma que ha pres Daesh, en cos i ànima.

3.2.1 Localització

Aquest subpunt és especialment complex de tractar, ja que es basa en les dades més recents i contrastades que s'han trobat, del juny del 2019. Per tant, és possible que hagi hagut alguna variació en aquest període de temps de 10 mesos, tot i això, per les notícies que surten de la zona, l'activitat de Daesh, en la seva majoria, es troba en aquestes zones que es descriuran a continuació.

Abans del seu derrocament definitiu a Baghuz, la organització es trobava en les àrees sirianes de la vall de l'est de l'Èufrates. Aquell era el centre neuràlgic de les reminiscències de Daesh, on es refugiaven els seus líders. Era l'únic lloc on tenien un contingent de territori. El poble més proper al sud estava sota control de les forces del govern de Síria. Al nord, trobem les forces kurdes i les SDF. A prop de la seva posició hi ha un pas fronterer amb Iraq difícil de patricular, on el riu Èufrates desemboca cap a Iraq a través de les ciutats d'Abu Kamal (Síria) i al-Qaim (Iraq). Això dona a Daesh una possibilitat d'obrir-se pas i poder enviar combatents a Iraq (Zeidel i al-Hashimis, 2019). A les àrees del sud-oest de l'Èufrates, un enclavament que suposadament estava sota control del govern sirià, Daesh les utilitzava per entrenar-se i reorganitzar-se. Per aquells moments l'organització es trobava en àrees despoblades a l'est de Síria. El fet que siguin zones remotes i menys importants que altres àrees pels actors principals de la guerra, són avantatges per Daesh ja que els permetia estar lluny del focus mediàtic i treballar en la seva reorganització. Que aquestes àrees sota el seu control i influència estiguessin entre dues forces enemigues, com les del govern de Síria, i els rebels kurds i les SDF, era un altre de les avantatges que tenien. Daesh s'aprofitava de les reubicacions de les SDF per poder fer-se amb algunes de les seves bases militars. Tot i que aquestes accions van veure's finalitzades després que el govern d'Iraq dugués a terme una incursió als territoris del voltant de la ciutat siriana Abu-Kamal. Per últim, la proximitat d'aquestes zones amb Iraq, l'escenari principal per Daesh com s'ha comentat anteriorment, era una altra de les avantatges d'aquesta regió (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

Per la seva banda, a Iraq, Daesh encara tenia presència permanent a l'àrea de Hamrin, a prop de Kirkuk i a les àrees muntanyoses entre les províncies de Salah al Din, Diyala i Kirkuk. El poble més gran de la regió és Mutaibija, un punt on mai han accedit les forces militars d'Iraq. És una amenaça constant pels pobles més grans que hi ha les

immediacions. Des d'allà (i aprofitant també les incursions des de Síria), ha aconseguit anar expandint la seva presència i influència a l'est de la província d'Anbar i a les àrees desèrtiques del sud i l'oest de Mossul. Una d'aquestes zones més preuada per Daesh és la de Wadi Huran, al sud de Mossul, des d'allà van preparar la seva incursió a la ciutat iraquiana l'any 2014. En contraposició amb la situació que té a Síria, les àrees a Iraq no formen un territori contingent. Les forces militars han mantingut la seva presència a les províncies sunnites, fent impossible el control de cap regió per part de Daesh, obligant-los a mantenir una activitat més clandestina i centrada més en els pobles perifèrics, no en les ciutats o pobles més importants de la regió (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

3.2.2 Ideologia en el període post-califat

És important parar-se a analitzar com ha estat la transició d'un califat amb aspiracions universals i amb fortes connotacions apocalíptiques, a esdevenir de nou una organització clandestina i insurgent. Va suposar un cop sever per molts dels seus adeptes, i tal i com va passar amb l'ISI de la post-guerra d'Iraq, a l'organització van quedar-se els combatents gihadistes més fanàtics (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

La idea de "l'Estat Islàmic" era el pilar ideològic de Daesh. El ja esmentat eslògan de "romandre i expandir-se" era la plasmació dels dos principis de l'organització: la creació d'un califat i el gihad per conquerir nous territoris. Tots dos principis van veure's greument afectats després de la derrota, però el gihad va prevaldre dins de l'organització. Tot i que l'organització encara segueix auto-denominant-se "Estat Islàmic" i es refereix als seus soldats com "soldats del califat", aquest califat ja no existeix (Zeidel i Al-Hashimis, 2019).

Tot i així, tal i com es va veure amb els seus orígens, Daesh ha sabut adaptar-se ideològicament a aquesta nova situació. Segueix una ideologia cíclica, és a dir, la derrota que han patit és un retorn al que Abu Muhammad al-Adnani, el seu portaveu oficial, va anomenar com la seva situació "primigènia", referint-se al Daesh que hi havia abans del 2014 a Iraq. Abans de la seva mort a l'agost del 2016, al-Adnani va insinuar que l'organització havia fallat en el seu intent de la creació del califat, però, seguint la idea cíclica dels esdeveniments, els creients de Daesh no haurien de perdre mai l'esperança, ja que hi hauria una altra oportunitat en un futur. Aquesta línia ideològica dista molt de la que van seguir en els seus primers passos, on parlaven d'una lluita apocalíptica i que determinaria l'esdevenir de l'islam. Actualment, la ideologia de Daesh és més pràctica i ha deixat enrere aquestes narratives més terrorífiques. A la seva revista, Dabiq, ja no apareixen aquestes referències apocalíptiques que apareixien ençà, les han aparcat per més endavant (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

Aquesta ideologia més pràctica a la que es fa referència es expressada en dos termes, que corresponen estretament amb com l'organització opera:

3.2.2.1 *Ard al-Tamkin*

El primer que utilitza Daesh és “la terra de *tamkin*” (*Ard al-Tamkin* en àrab). *Tamkin* es podria traduir com: fer-se fort, consolidar-se, establir-se o aprofundir. En termes pràctics, significa la consolidació de Daesh en les àrees despoblades i remotes, especialment a Iraq, creant les condicions que els permeti ressorgir d'entre les seves cendres. Un exemple d'aquestes àrees seria la zona desèrtica de Wadi Huran, que com s'ha esmentat abans, va ser on el grup va preparar la seva incursió a la ciutat de Mossul. En algunes d'aquestes zones, la presència de Daesh s'ha d'establir. Per tant, la major part de l'activitat de l'organització està destinada a fer expedicions, sovint des de Síria, cap a aquestes àrees d'Iraq. Allà s'entrenen, recluten nous soldats i els comandants teixeixen contactes amb cèl·lules dorments properes. Aquestes “terres de la consolidació” estan lluny de la vigilància de l'estat iraquiana ja que no són permanents i es mouen constantment (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

3.2.2.2 *Triangles de la mort*

L'altre objectiu és la creació dels “triangles de la mort” en regions dels camps de Síria i Iraq. Aquesta idea de la construcció d'aquests triangles prové dels que van crear els gihadistes que estaven sota el comandament d'al-Zarqawi després del 2003, al sud de Bagdad. La creació de “triangles de la mort” consisteix en establir-se en zones remotes on l'Estat és dèbil, o no té presència, i intimidar a la població local. D'aquesta forma, els sunnites perdrien la fe en rebre ajuda per part de l'Estat i acabarien considerant a l'organització com l'única capaç d'exercir el poder en aquella zona. Amb la creació d'aquests “triangles de la mort” no es parla d'involucrar-se en l'administració de les zones com es va fer durant el califat, simplement s'han de concentrar en la guerrilla i la violència intimidatòria (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

3.2.3 *Modes d'operar*

Degut a les circumstàncies pròpies de cada estat, el funcionament de Daesh difereix segons si és a Síria o Iraq. A Síria, la organització encara rep atacs, sobretot atacs aeris, per tant la majoria d'operacions són defensives. Un dels principals reptes de l'organització al territori sirià era protegir als seus líders, especialment Abu Bakr al-Baghdadi, que va morir a finals d'octubre del 2019. Com estaven sota foc la major part del temps, els era molt difícil desplaçar-se o fer qualsevol altre activitat pel territori sense exposar-se als atacs aeris. Aquestes activitats consisteixen en el manteniment de camps d'entrenament on nous reclutes són entrenats (*Madafat* en àrab) i dels refugis subterranis. Ocasionalment també tracten de fer-se amb camps abandonats per altres

forces, especialment de les SDF, com s'ha comentat anteriorment (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

Per a Daesh és molt important assegurar el pas de les seves forces d'un territori a un altre, especialment de Síria cap a Iraq. Tal i com va succeir des del 2008 fins el 2014, Síria serveix com un terreny de preparació per anar posteriorment a Iraq. Per això és tant vital per l'organització aquest enclavament que tenen a l'est de Síria i que els ofereix una via d'accés al país iraquí. Tot i els esforços d'aquest per impedir físicament l'accés de combatents de Daesh, la geografia juga a favor dels gihadistes, ja que el riu Èufrates els permet introduir-s'hi amb relativa facilitat (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

Un altre dels mètodes pels quals Daesh intenta entrar en territori iraquí és infiltrant combatents entre els camps de desplaçats, de manera que quan aquests tornen a les seves llars, els personal de Daesh ho fa amb ells. Alguns d'aquests tornen als seus llocs de treball en el servei públic, incloent-hi els aparells de seguretat, i fan la funció d'espia per a l'organització (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

Per la seva banda, a Iraq, les operacions semblen que estan més planificades que no pas a Síria. Els seus objectius són oficials del govern i col·laboradors locals amb el govern o amb les forces de seguretat que es troben en les regions sunnites del país. Ataquen diversos pobles i si esbrinen que els líders locals col·laboren amb les autoritats iraquianes, els executen. Ho graven i ho comparteixen per les xarxes amb l'objectiu de sembrar terror i fer veure a la resta de pobles que el govern no els protegeix ni els protegirà. En algunes ocasions, els membres de Daesh estableixen punts de controls falsos, vestits de militars iraquians i si identifiquen algun dels seus objectius, els executen. Totes aquestes operacions són amb la finalitat d'expandir el terror i establir els "triangles de la mort" esmentats anteriorment (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

La major part de les operacions són preparatives. Localitzen els punts més dèbils de les forces de seguretat iraquianes a la perifèria sunnita i ordenen el retorn del seu personal a Iraq. Aquests retornats tenen ordres de contactar i reactivar les cèl·lules dorments, construir camps d'entrenament en àrees despoblades del desert i començar a reclutar nous combatents entre la població local. Una de les tasques més complicades que tenen es connectar tots els punts que controlen al llarg d'Iraq: Anbar, Center, Hamrin i el nord de Bagdad. Mentrestant, actuen com a petits enclavaments independents sota un mateix comandament (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

El seu principal repte és tornar a dur a terme atacs terroristes a la ciutat de Bagdad o qualsevol altre de les principals ciutats d'Iraq. Aquests atacs tenen més impacte que no pas l'activitat que duen a terme en les regions sunnites, lluny de l'atenció de la majoria de ciutadans. (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

3.2.4 *Personal*

S'estima que un total del 25.000 combatents formaven part de l'organització per les dates de juny del 2019, avui dia la xifra ronda per aquí. No és tant important el nombre exacte sinó conèixer la distribució d'aquests entre Síria i Iraq. Són un total de 15.000 els que es troben a Síria i un total de 10.000 els que estan a Iraq. Però en actiu 5.000 només, 3.000 a Síria i 2.000 a Iraq. A més a més, s'afegeix la informació que són un aproximat de 3000 combatents estrangers els que han retornat a Europa. El nombre total de combatents estrangers que Daesh tenia a finals del 2018 era de 30.000 (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

L'altre focus de l'anàlisi va dirigit als comandants, en concret, a la seva procedència o nacionalitat. Malgrat els canvis que pugui haver hagut dins de la cúpula després de la mort del seu líder, l'anàlisi segueix sent rellevant. Quan al-Baghdadi encara era el líder de l'organització, el seu gabinet estava format per un total de 10 iraquians, 1 francès amb orígens turcs i un saudita. Aquest gabinet encara tenia dos "departaments" encarregats de les operacions a l'estranger, fet que demostrava que no havien perdut les aspiracions globals malgrat haver retornat als seus orígens més clandestins. La mateixa tendència seguien els comandants militars més prominents de Daesh, amb 21 iraquians, 3 sirians, 1 saudita i 1 europeu. Durant els anys del califat i la guerra, molts dels oficials que hi havia a l'inici actualment estan morts, i han hagut de ser substituïts per persones sense la seva experiència però amb carisma. Molts d'aquests són joves i no tenen les seves arrels en l'etapa prèvia a la invasió d'Iraq del 2003. Per tant, la organització ha viscut un canvi generacional en el post califat (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

Daesh, que actualment ha hagut de passar a tenir una activitat clandestina i insurgent, s'ha vist en l'obligació de replantejar la seva estructura i composició. A diferència de com havia passat anys enrere, busquen que en les regions que controlen, els comandant siguin locals i no d'algun altre indret. Per això hi ha aquesta alta presència d'iraquians entre la comandància i la cúpula de l'organització (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

3.2.5 *Organització*

En contraposició amb el que s'ha vist al capítol 1 quan es parlava de l'estructura i el lideratge de l'organització, l'any 2018, Daesh va mutar i va reestructurar-se. Van cancel·lar els ministeris que tenien i van crear una estructura més piramidal, centralitzada al voltant de la figura del califa i del seu gabinet (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

El califa té un "valí" (figura equivalent a la d'un governador en el món àrab), membre dels dos consells suprems de l'organització: el Consell de la Shura, encarregat de la

ideologia i del Consell Executiu o gabinet (*Lajna al-Mufawada* en àrab). Aquest governador té tres subdirectors o adjunts que s'encarreguen de diferents àmbits: un s'encarrega de la seguretat, la indústria i de les comunicacions; un altre s'encarrega dels assumptes religiosos, el jurament al califa, la jurisprudència i les tribus; i l'últim s'encarrega de l'educació, les finances, la salut i els impostos (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

Enlloc d'aquests 14 departaments o ministeris que es tenien, ara les funcions de tots aquests es concentren en tres adjunts a un governador. Daesh segueix anomenant la seva estructura com a "Estat", i malgrat totes les derrotes viscudes i els canvis que han hagut de fer, el seu aparell encara conté funcions del califat que van instaurar (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

Un altre dels aspectes més importants és com organitza el seu territori després d'haver perdut pràcticament tot el que havien conquerit. El nombre de províncies entre Síria i Iraq són 18, una menys que en l'època de l'autoproclamat califat. Tot i així, la seva estructura està basada en una xarxa de guerrilla i no en governs locals (Zeidel i al-Hashimis, 2019).

3.3 Anàlisi sobre el possible ressorgiment de Daesh a Síria i Iraq

Per tal de fer una anàlisi sobre el futur a mitjà o llarg termini de Daesh s'han de mirar les condicions que van provocar el seu auge i, d'aquesta manera, a través de la comparació entre el passat i el present (de forma aproximada), es crearan aquestes perspectives de futur.

El primer punt a analitzar és el de l'estabilitat, o la manca d'aquesta, a Síria i Iraq. Tal com s'ha vist, la inestabilitat, expressada en diverses dimensions, va ser un dels elements claus que va facilitar l'aparició i l'auge de Daesh. Es van crear unes situacions que van contribuir que l'organització, que estava debilitada després d'una llarga guerra viscuda a Iraq, i que havia patit diverses transformacions al llarg d'aquells anys, aconseguís establir-se en territoris sirians aprofitant una guerra civil i posteriorment es presentés a Iraq amb la capacitat de conquerir ciutats tan importants com Mossul o Falluja.

Primerament, s'analitzarà el cas d'Iraq i seguidament el de Síria, donant una ullada al sistema polític del primer i al context de guerra del segon. Per últim, s'exposaran una sèrie de fets provocats per Daesh, directe o indirectament, que creen un brou de cultiu d'inestabilitat aprofitable per grups com Daesh a mitjà o llarg termini.

Pel que fa a Iraq, el país es troba amb uns reptes polítics sense precedents. Des de l'octubre del 2019, un gran nombre de protestes arreu del país van provocar que al mes de desembre, el primer ministre Adel Abdel Mahdi renunciés al seu càrrec. Això va ser vist com una gran victòria pels joves protestants que demanaven per un canvi polític a

gran escala. El seu substitut designat, Mohammed Allawi, també rebutjat pels protestants, no va tenir el suport polític suficient per crear un nou gabinet. Veient que no tenia ni suport del carrer ni de la classe política, va retirar-se del càrrec de primer ministre deixant un futur ple d'incerteses pel país (Dagher i Kaltenthaler, 2020).

Des del 2003, arran la invasió dels Estats Units, l'estabilitat d'Iraq mai s'havia vist tan amenaçada. Si és cert que Daesh presentava uns grans problemes de seguretat pel país, però no de la manera en què ho ha fet aquesta crisi política recent, que ha posat de manifest la gran voluntat de la majoria del poble iraquiana perquè es dugui a terme un canvi profund en el sistema de funcionament de l'Estat. Aquesta crisi actual és el resultat d'uns factors que existeixen des de fa molts anys i que s'han alineat posant en escac *l'statu quo* d'Iraq (Dagher i Kaltenthaler, 2020).

Aquest trencament del sistema polític és a causa del gran dèficit de legitimitat que té entre els ciutadans. Els tres principals sectors de la societat, els xiïtes, els sunnites i els kurds han rebutjat l'actual sistema. Els xiïtes, que representen la majoria de la societat iraquiana, han sortit als carrers en massa per demanar un canvi profund de les institucions. No demanen reformes puntuals, sinó canviar-ho tot. Per la seva banda, els kurds i els sunnites, tot i no haver estat tan actius en aquestes protestes, també es mostren disconformes amb l'actual sistema polític (Dagher i Kaltenthaler, 2020).

Precisament, la resposta de les elits ha estat la demostració que el sistema està en fallida. En lloc d'oferir solucions que poguessin reconstruir la legitimitat de les institucions polítiques i del seu paper en aquestes, han utilitzat el caos per tal d'assegurar-se la seva permanència en el poder. A més a més, en algunes d'aquestes protestes, la resposta de les forces i cossos de seguretat ha estat violenta, en forma de detencions i "desaparicions" de protestants. Aquests comportaments no han fet més que encendre encara més la crispació entre els ciutadans i la sensació que el règim actual és il·legítim. S'han trencat totes les possibilitats de trobar una sortida política al conflicte, i amb aquest escenari, Iraq està encara més a prop de convertir-se en un estat fallit. I com amb la resta d'estats fallits al món, podria esdevenir un indret perfecte per l'aparició dels extremismes violents i de grups gihadistes com Daesh o altres actors interessats a ocupar el poder regional del país (Dagher i Kaltenthaler, 2020).

En el cas de Síria, la situació que es presenta és la d'un mapa on la guerra civil iniciada per derrocar a Bashar al-Assad, no només no ha tingut èxit, sinó que encara està en desenvolupament i a més a més es troben un gran nombre d'actors implicats en aquesta, tant locals i regionals, com internacionals. Això implica que hi hagi molts interessos en conflicte que fan de l'escenari de Síria un gran caos. Per la seva banda, el govern de Síria, amb la col·laboració de Rússia estan tractant d'acabar amb la insurgència siriana. Turquia està bloquejant el flux de refugiats al seu país. Iran està

deixant que la situació segueixi igual i està interessat, fins i tot, en veure Síria totalment sotmesa al caos (el que en termes de geopolítica es coneix com a bloodletting), ja que com a actor regional té l'ambició d'expendre el seu poder fins allà. La Xina s'ho mira com si no fos un problema del qual ha d'ocupar-se de forma urgent i els Estats Units ja han anunciat a través del seu president que retiraran les seves tropes del terreny. I per últim, Europa es troba col·lapsada pel temor al gran flux d'immigrants que provenen d'aquestes regions (Alterman, 2020).

Amb aquest escenari, la caiguda del país no està lluny. Si a més, s'afegeix la crisi econòmica en què està immers el govern d'Assad, la situació és encara més greu. Cap dels països o actors regionals anteriors sembla voler implicar-se en la reconstrucció del país. La guerra civil iniciada l'any 2011 no ha fet més que agreujar les fissures polítiques, sectàries i econòmiques que presentava Síria per aquell moment. Per tant, les condicions que van proveir a Daesh d'un brou de cultiu necessari per aparèixer i créixer com a organització, no només estan presents, sinó que és encara són més favorables per l'organització. La destrucció massiva d'habitatges i infraestructures fa que sigui complicat el retorn de milions de persones desplaçades per la guerra. L'alimentació és escassa, un gran nombre de nens s'han vist allunyats de les escoles durant anys i molts han hagut de convertir-se en combatents. A propòsit d'això, molts homes adults d'aquesta generació han mort, per tant, hi ha una generació perduda d'homes al país (Alterman, 2020).

A més a més, és important conèixer algunes de les accions que feia Daesh en els territoris que va ocupar i que ajuden a veure agreujada aquesta inestabilitat i la falta de serveis bàsics i recursos essencials. Per exemple, quan van veure que podien perdre el control de les ciutats que controlaven, van optar per destruir o malmetre el màxim d'infraestructures possibles. D'aquesta manera, molts d'aquests edificis que proporcionaven habitatges o oficines per empreses i pel govern, haurien de ser reconstruïts. El mateix per les carreteres i ponts (Tuman, 2018).

Una altra de les accions que feien a Iraq era la de plantar mines i explosius en diverses infraestructures estratègiques, com ara les plantes elèctriques, que en molts casos han acabat explotant i han quedat malmeses i inoperatives (Tuman, 2018).

L'ansietat de milions de ciutadans desplaçats d'haver perdut les seves llars i no trobar-ne de noves, sumada a la preocupació per no tenir feina i no tenir capacitat per mantenir les seves famílies, és una de les condicions que creen inestabilitat interna i a la que les administracions han de respondre, ja que si no ho fan, s'obre una finestra d'oportunitat perquè grups com Daesh explotin aquestes frustracions (Tuman, 2018).

Per la seva banda, a Síria es presenta un escenari diferent. Les aliances internacionals i locals que van ajudar a posar fi a l'amenaça de Daesh, són una arma de doble tall, ja

que si per una banda els grups van ser capaços d'aparcar les seves diferències per derrotar Daesh, podria passar que es trenquessin i d'aquesta manera s'obri la possibilitat al seu ressorgiment.

El principal focus en aquest país es troba a la regió fronterera a l'est de Síria, a la governació de *Deir ez-Zor*. La seva gran extensió, juntament amb el fet que allà es troben les grans reserves de petroli de Síria, fan que aquesta regió sigui el principal repte per mantenir a Daesh lluny d'una possible recuperació (Tuman, 2018).

Va ser un dels bastions on va poder resistir millor mentre perdia territoris a Iraq i a altres indrets de Síria. La tàctica de Daesh en aquesta governació requeria una gran implicació tribal, tant a escala regional com en els àmbits més concrets de la vida i la política del poble. Per assegurar-se aquesta cooperació amb les diverses tribus locals, combinaven l'amenaça i l'ús de la força bruta amb l'oferta de ser un estat i proporcionar-los serveis propis d'una administració (Tuman, 2018).

Davant aquests escenaris, la probabilitat més alta és que no puguin restablir-se molts dels serveis bàsics per a la població en un curt termini, malgrat el possible suport internacional amb ajudes econòmiques, i encara menys amb la pandèmia actual de la COVID-19, que no farà més perjudicar les economies de tots dos països.

El conflicte de les dinàmiques sectàries i les diferències ètniques és un altre dels factors al que han de parar atenció els governs, i que han de tractar de forma proactiva amb polítiques inclusives si es volen reduir les possibles tensions socials entre la seva població, cosa que no estan fent. Com més s'allargui aquesta inestabilitat, més probabilitats hi haurà que Daesh pugui explotar, de nou, el descontentament de la població davant les carències de les administracions i puguin veure en l'organització una sortida viable, o si més no, una forma d'expressar la seva frustració.

Un altre dels motius que va provocar l'auge de Daesh i va facilitar el seu creixement exponencial, va ser la retirada de les tropes estatunidenques d'Iraq, l'any 2011. Doncs en el context actual, seria bastant probable que succeís el mateix si els Estats Units, un dels actors internacionals que més va implicar-se i va destinar més recursos per derrotar Daesh, decidís retirar les seves tropes del terreny. De fet, aquesta decisió està presa. Així ho va anunciar el president Donald Trump després de la caiguda de l'últim bastió de Daesh a Síria. Durant aquesta primera fase de la retirada de tropes, des del mes d'abril del 2019 fins al mes de juny, l'organització va aconseguir fer-se forta a Iraq i ressorgir a Síria³⁰.

³⁰ En un informe emès pel Director General del Departament de Defensa dels Estats Units, s'indicava que Daesh havia aconseguit guanyar alguns territoris durant el període de temps esmentat. En l'apartat on parla de Síria, el propi informe subtitula "ISIS Resurges in Syria" (ISIS ressorgeix a Síria) Recuperat de: https://media.defense.gov/2019/Aug/06/2002167167/-1/-1/1/Q3FY2019_LEADIG_OIR_REPORT.PDF

Aquest replegament de tropes va suposar la fi a una llarga sèrie d'operacions antiterroristes que havien dut a terme els Estats Units, juntament amb les forces kurdes, contra Daesh. Alhora, però, també ha donat aire a l'organització, que ha vist millorades les seves perspectives de futur. El fet que els Estats Units hagi decidit marxar, trencant així les relacions amb grups rebels com les SDF, claus per alliberar territoris de les mans de Daesh, ha dificultat la possibilitat d'acabar amb les seves reminiscències a Síria (Kirkpatrick i Schmitt, 2019).

Aquesta retirada va facilitar la reaparició del nucli de Daesh com a xarxa terrorista o com a insurgència més convencional i potencialment duradora tant a Síria com a Iraq. Un exemple per veure la clara relació entre la retirada de les tropes dels Estats Units i el possible ressorgiment de Daesh, és que hores després que el President Trump anunciés la marxa de les seves tropes de la frontera de Síria amb Turquia, es van cometre dos atemptats suïcides de Daesh a una base de les SDF a la ciutat de Raqqa, Síria (Kirkpatrick i Schmitt, 2019).

El 26 d'octubre de 2019, el president dels Estats Units va anunciar davant les càmeres de televisió que el dia anterior, el líder de Daesh, Abu Bakr al-Baghdadi, havia estat abatut en el transcurs d'una operació militar que s'havia dut a terme al nord-oest de Síria. Això va suposar, no només per Daesh, sinó pel moviment gihadista global, la pèrdua del seu referent, de la persona que havia estat capaç de prendre el relleu de Bin Laden (De la Corte, 2019).

Per tant, és important aturar-se a analitzar l'impacte que pot tenir pel futur de l'organització la mort del seu líder. A simple vista, sembla que acabar amb el líder d'una organització terrorista sigui sinònim d'acabar amb ella, però no. En aquest cas, al-Baghdadi no era un terrorista més. Va convertir-se en la primera figura pública de l'islam contemporani amb la voluntat i la capacitat de restaurar el califat, malgrat que la seva autoproclamació com a califa fos reprovada pels principals líders religiosos islàmics. Tot i això, el seu missatge va ser capaç de captivar i mobilitzar, en un període de temps rècord, a desenes de milers de persones de tot el món i va abocar a Síria i Iraq al caos absolut, a més de projectar-se a Occident, tot i que en menor mesura (De la Corte, 2019).

El que el diferencia a al-Baghdadi respecte a Bin Laden, és que el primer tenia la convicció que podria establir el califat. Malgrat que tots dos compartien aquesta mateixa voluntat, el líder d'Al-Qaida mai va atrevir-se a intentar-ho, ja que no veia que la situació fos la més propícia per fer-ho. Si bé és cert que el projecte d'al-Baghdadi ha acabat caient, ha arribat més lluny del que Bin Laden hauria somiat assolir (De la Corte, 2019). La incògnita és veure com l'organització es recupera d'aquest cop moral i psicològic, i com es recompon estructuralment (De la Corte, 2019).

El 31 d'octubre, juntament amb l'anunci oficial de Daesh de la mort del seu califa, van proclamar a Abu Ibrahim al-Hashimi al-Qurashi com a nou califa. Els dies després d'aquest nou nomenament, van mostrar la voluntat del nou califa de mantenir Daesh en el mapa malgrat els reversos que havien patit. El 2 de novembre, l'organització va responsabilitzar-se d'un atac a una caserna militar de Mali que va posar fi a la vida de 54 soldats, segons xifres oficials. És rellevant fer menció d'aquest atemptat, ja que va ser el primer que va dur a terme l'organització en l'era post-Baghdadi, en un país del Sahel on Al-Qaida és qui predomina (Prieto, 2019).

Al-Qurashi haurà de guanyar-se amb el pas del temps el seu lloc com a líder de Daesh, i sobretot, guanyar-se l'autoritat que tenia el seu predecessor com a califa. Necessitarà cometre accions que validin i avalin el seu lideratge per tal que aquest sigui efectiu (Prieto, 2019).

Per últim, per tenir més clar el tauler de Síria i Iraq i poder fer-se una idea de cap a on pot anar Daesh els pròxims anys, és important entendre el rol que té el poble kurd en l'estabilització de Síria i especialment com el seu conflicte amb Turquia la posa en perill. El poble kurd el conformen gairebé uns 30 milions de ciutadans, i la seva regió històrica, coneguda com el Kurdistan, s'ubica a les zones muntanyoses de Turquia, Síria, Iraq i Iran (Pérez, 2017).

A cada país la situació és diferent. A Iraq, a partir de la Constitució aprovada l'any 2005, es reconeix al Govern Regional del Kurdistan (KRG) com una regió amb capacitat d'autogovern en molts aspectes. Malgrat aquest encaix legal que aparentment no hauria de comportar problemes, la realitat històrica és una altra. Aquest model federal ha patit importants disfuncions, i arran de l'aparició de Daesh, els enfrontaments entre Arbela, capital del Kurdistan iraquiana, i el govern central de Bagdad, han estat freqüents i s'ha posat en dubte el sistema polític i institucional d'Iraq (Pérez, 2017).

Existeixen tres partits polítics kurds d'importància a Iraq: el Partit Democràtic del Kurdistan (KDP), la Unió Patriòtica del Kurdistan (PUK) i el Moviment pel Canvi "Gorran", escindit del PUK. Cadascun d'aquests està liderat per un clan diferent, i per tant, tenen aproximacions diferents. El KDP busca la independència del KRG mentre que els altres dos aposten per una major autonomia que la que tenen ara, amb l'objectiu de disputar l'hegemonia del KDP (Pérez, 2017).

L'aparició de Daesh va fer que les principals faccions kurdes deixessin de costat les seves diferències i ajuntessin forces per lluitar contra un mateix enemic. Els

peixmergues³¹ van ser els primers a començar a obtenir victòries abans de l'arribada del suport internacional (Pérez, 2017).

En el cas de Síria, el 17 de març del 2016, les diferents faccions kurdes van anunciar l'establiment d'una regió federal amb autonomia al nord-oest del país, anomenada Rojava. Però tenen un problema, un dels punts que controlen es troba aïllat de la resta. El seu objectiu és ocupar la regió que hi ha entremig, i per tant, controlar una gran extensió de territori fronterer amb Turquia, fet que el país otomà no està disposat a permetre, ja que a l'altra banda de la frontera es troben els kurds de Turquia i que s'ajuntessin suposaria una gran amenaça (Pérez, 2017).

Durant la guerra contra Daesh, tant els kurds iraquians com els sirians van esdevenir peces claus per l'alliberació de diverses localitats de tots dos països, i en molts casos en col·laboració de forces internacionals, especialment dels Estats Units, amb qui mantenien una estreta relació. Van ser els estatunidencs els qui van armar les seves forces rebels a Síria, les SDF, on el 90% dels soldats formaven part del braç armat del principal partit polític kurd a Síria, el Partit d'Unió Democràtica (PYD), que té uns llaços importants amb el Partit dels Treballadors Kurds (PKK), de Turquia³² (Pérez, 2017).

Aquesta relació del PYD amb el PKK, és el que posa en perill la inestabilitat de la zona en clau turca. Si bé és cert que tots els altres actors kurds representen incomoditat pel govern turc, el fet que el PYD pretengui controlar tota la frontera Síria i unificar el seu territori, suposaria una amenaça per Turquia, ja que a l'altre costat de la frontera es troben els seus aliats, el PKK (Pérez, 2017).

Pérez (2017), comenta que "l'establiment d'una regió autònoma kurda al nord de Síria requeriria que el projecte del PYD sobrevisqués, i per això necessitaria el suport dels Estats Units i Rússia." (p.13).

Això, però, és bastant complicat si s'observa que els principals aliats del règim sirià són els russos, i que per altra banda, els Estats Units, principal aliat dels kurds durant la guerra, ha ordenat la retirada de les seves tropes i ha intensificat els seus vincles amb Turquia, deixant-los orfes. En aquest sentit, tant els Estats Units com altres actors de la comunitat internacional podrien donar "carta blanca" al govern d'Ankara perquè faci el

³¹ És el nom donat pels kurds a les seves milícies de combat i als darrers anys als seus soldats regulars. De vegades s'ha traduït com a "combatents per la llibertat". Literalment vol dir "els que fan front a la mort" Recuperat de <https://ca.wikipedia.org/wiki/Peixmerga>

³² El Partit dels Treballadors del és un partit polític fundat a Turquia el 1978. El seu braç armat es denomina Forces de Defensa Popular (HPG). El president del partit és Abdullah Öcalan, condemnat a cadena perpètua per delictes de terrorisme i separatisme per la justícia turca, que roman pres des de 1999. Lluita per la independència del Kurdistan, territori que comprèn parts de l'Iraq, Síria, Iran i Turquia. Recuperat de https://es.wikipedia.org/wiki/Partido_de_los_Trabajadores_de_Kurdistan

que vulgui respecte a la comunitat kurda i acontentar així un dels seus principals aliats en la regió, en tant que és membre de la OTAN (Pérez, 2017).

4. L'expansió de Daesh al Sahel

La pèrdua d'influència i de territoris a Síria i Iraq va comportar que l'organització, per tal de mantenir la seva supervivència, s'expandís cap a altres regions, entre elles a l'Àfrica, especialment al Sahel (sense oblidar-se de Síria i Iraq). Tot i que ja hi tenia presència del 2015, aquesta s'ha vist augmentada considerablement degut a la caiguda del seu autoproclamat califat. Aquest capítol pretén exposar el perquè d'aquest auge en aquesta regió i constatar amb dades l'evolució ascendent que hi ha tingut Daesh i les seves afiliades.

4.1 Què és el Sahel i quines característiques afavoreixen la presència d'organitzacions com Daesh?

El Sahel és una franja territorial d'uns 5000 quilometres que va pràcticament de punta a punta de l'Àfrica i comprèn, institucionalment, a 5 països: Mali, Mauritània, Níger, Burkina Faso i el Txad. El 80% de la regió és desèrtica i la majoria de la població se situa en grans urbs.

En els últims anys, el Sahel ha experimentat el creixement més ràpid d'activitat de grups gihadistes que qualsevol altra regió de l'Àfrica. El nombre d'atemptats s'ha vist multiplicat per dos cada any des del 2015 fins a finals del 2019 (Veure figura 5)

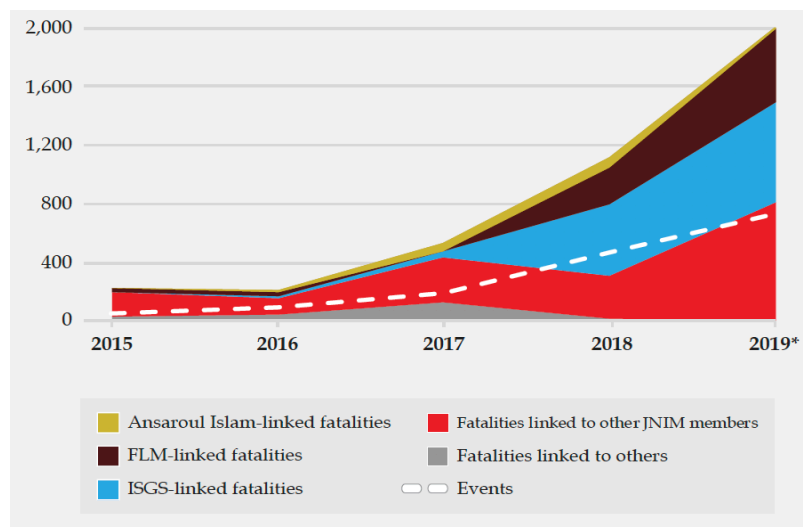

Figura 5: aquesta il·lustració mostra l'evolució del nombre d'atemptats per part de diferents grups a la regió del Sahel des del 2015 fins al 2019 (Le Roux, 2019).

Durant aquest període el nombre de víctimes mortals ha passat de 225 fins a 2.000 i el nombre de persones que s'han vist desplaçades de les seves llars són 900.000, 500.000 de les quals a Burkina Faso només l'any 2019 (Le Roux, 2019).

La major part d'aquests atacs es concentren al centre de Mali, al nord i a l'est de Burkina Faso i a l'oest de Níger. (Veure figura 6)

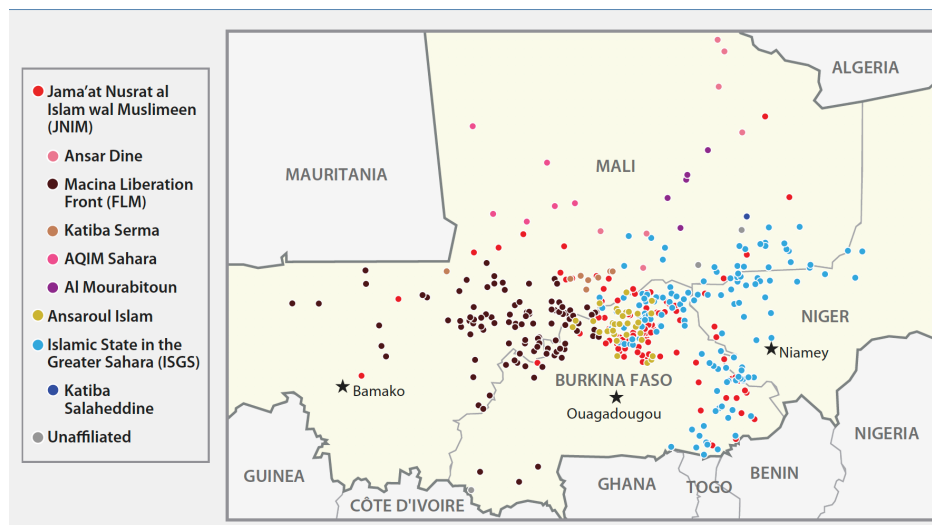

Figura 6: Aquesta il·lustració mostra la ubicació dels atemptats comesos per diferents grups gihadistes l'any 2019 (Le Roux, 2019).

Tal com s'observa, aquesta "triple frontera", és un gran focus d'atacs terroristes de diversos grups que busquen establir la seva presència al Sahel pels seus interessos, siguin quins siguin.

Són diversos els factors que ajuden a entendre perquè els països del Sahel són un lloc ideal i propici a l'aparició d'aquest tipus de grups o organitzacions terroristes, criminals o gihadistes. En primer lloc, apareix un problema derivat de les fronteres colòniques que van establir-se amb la conferència de Berlín. Aquestes, no van tenir en compte les tribus ni els pobles que vivien en cada regió. A partir de 1960, molts d'aquests països van començar a independitzar-se de la seva metròpoli, però els seus pobles encara estaven dividits. Per aquests, no existeixen les fronteres al Sahel. La gran varietat d'ètnies que hi ha a cada país, i l'existència d'aquestes en diversos països agreugen aquesta problemàtica fronterera.

En segon lloc, el canvi climàtic es presenta una gran amenaça a l'estabilitat de la regió del Sahel, i per tant, que es propiciïn les condicions adequades per l'establiment de Daesh, per exemple.

En una investigació que pretenia observar la relació entre el canvi climàtic i les dinàmiques de guerres civils o d'inestabilitat política, es va demostrar que l'augment de temperatures i períodes de sequeres comportava una inestabilitat política al Sahel. Això es veu clarament reflectit en l'exemple del llac Txad, que en els últims quaranta anys ha

vist reduïda la seva quantitat d'aigua de forma alarmant (Veure figura 7) (Jayamaha, Matissek, Reno, i Jahn, 2018).

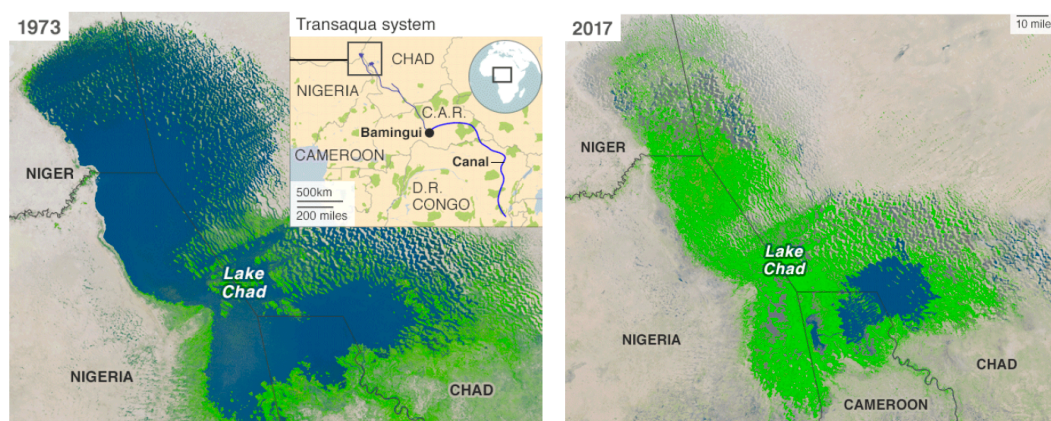

Figura 7: Mostra l'evolució del cabal d'aigua del llac Txad des de 1973 fins el 2017. (Jayamaha et al., 2018)

Al voltant de 17 milions de persones depenen del llac Txad de forma directa (o depenien, ja que la seva majoria, si no tothom, ha hagut de desplaçar-se a un altre lloc per subsistir), i més de 30 milions de persones dels països que l'envolten depenen d'ell, en tant que és la peça clau del seu programa d'agricultura que inclou l'agricultura, la ramaderia, la pesca i el pasturatge. Com a conseqüència, les economies d'aquests països depenen de l'estat del llac. A conseqüència de la falta de pluges, dels canvis de temperatura, de l'augment de població (que se'n parlarà més endavant) i del reg no planificat (molta població, de forma individual, desviava aigua on li interessava), la superfície d'aigua s'havia reduït en un 90% l'any 2017. I juntament amb la degradació del llac, les economies i el benestar de milions de persones està en perill, i això crea nous espais que poden aprofitar grups insurgents (Jayamaha et al., 2018).

En tercer lloc, la falta de presència de l'Estat en grans extensions de territori propicia també l'aparició d'aquests grups que acaben provocant una inestabilitat al seu país. Els 5 països del Sahel es caracteritzen per ser estats fràgils amb institucions dèbils i una infraestructura amb molt poca capacitat d'assumir les necessitats dels seus ciutadans. A aquests terrenys se'ls anomena "espais desgovernats", on la principal activitat econòmica es concentra en el contraban o altres activitats il·lícites (Jayamaha et al., 2018).

Aquest desgovern crea oportunitats per alguns polítics que aprofiten les seves posicions per beneficiar-se personalment d'aquestes activitats il·lícites que es desenvolupen dins els seus territoris. En alguns casos, alguns d'aquests polítics s'aprofiten de la seva autoritat per saltar-se la llei i col·laborar directament amb les organitzacions donant-los

protecció oficial de l'Estat perquè puguin cometre les seves activitats amb relativa normalitat. Aquesta corrupció és un altre dels problemes estructurals que hi ha en els països del Sahel (Jayamaha et al., 2018).

Per últim, la sobre població és un altre dels fenòmens intrínsecs del Sahel que curt i mig podria provocar un col·lapse institucional i econòmic de tots els països de la zona. Els països del Sahel són els únics a tot el món que mantenen les taxes de fecunditat entre 5 i 7 fills per dona. Per tant, la població d'aquests països es veurà incrementada de forma massiva, i no hi ha cap indici que faci creure que es canviarà aquesta tendència a mitjà termini (Tebas, 2018).

Mentre que a la resta del món aquestes taxes de fecunditat van a la baixa, a l'Àfrica aquesta tendència s'inverteix, i especialment en el cas del Sahel, que ha anat duplicant la seva població cada vint anys a causa de les taxes de fecunditat de 5,3 fills per dona (de mitjana). A més a més, en el cas de Níger, on $\frac{3}{4}$ parts estan al desert de Sàhara es preveu que l'any 2050 la població total sigui de 68,5 milions de persones, quan l'any 1960 n'eren 3 milions. Aquestes altes taxes de fecunditat, juntament amb l'augment de l'esperança de vida, i altres variables demogràfiques, creen unes perspectives de futur insostenibles per les infraestructures i institucions dels països del Sahel (Tebas, 2018). En resum, els problemes fronterers que divideixen pobles, els conflictes ètnics, el canvi climàtic, la falta de control de l'Estat en llargues extensions del seu territori, la presència de bandes criminals o grups terroristes, la corrupció i la sobre població són factors que afavoreixen a fer que la inestabilitat de la regió pugui ser aprofitada per Daesh, que ja té experiència en treure-li profit a aquest tipus de contextos.

4.2 Daesh al Sahel: les seves filials i els seus vincles amb altres organitzacions regionals

Paral·lelament als èxits que vivia Daesh a l'Orient Mitjà, la seva política d'expansió va portar a l'organització a estendre la seva presència als països del Sahel, entre altres indrets del món.

L'any 2015, Adnan Abu Walid al-Sahraoui, després de les morts de diferents líders de l'organització gihadista Al-Mourabitoun, va esdevenir el líder d'aquesta. Però el fundador d'Al-Qaida al Magreb Islàmic (AQMI), Mokhtar Belmokhtar, no veia en al-Sahraoui un líder apropiat, ja que el veia inexperimentat i sense tenir una línia ideològica propera a Al-Qaida. Aquestes tensions dins el grup es va agreujar quan al-Sahraoui va començar a seguir la línia ideològica de Daesh, mentre que Belmokhtar apostava per apropar-se a Al-Qaida. El conflicte va arribar al pic més alt quan el maig del 2015 al-Sahraoui va difondre un comunicat on jurava fidelitat a Daesh i al seu califa al-Baghdadi. Belmokhtar va desacreditar ràpidament aquestes paraules i va dir que no representaven a Al-Mourabitoun. És per això que al-Sahraoui, amb els seus seguidors, va escindir-se de

l'organització per crear-ne una de nova, anomenada Estat Islàmic al Gran Sàhara (EIGS). No va ser fins a l'octubre del 2016 que l'agència de notícies de Daesh va reconèixer oficialment aquesta proclamació de fidelitat d'al Sahraoui. A partir d'aquell, l'EIGS va passar a ser la filial de Daesh al Sahel, amb seu a Mali i Níger, actuant al llarg de la frontera entre tots dos països. (Ghazi, 2018)

El seu primer atac, però, es va cometre un mes abans d'aquest reconeixement oficial com a filial de Daesh, va ser el 2 de setembre del 2016, quan els combatents gihadistes van atacar un control fronterer militar entre els països de Burkina Faso i Mali, deixant dues persones mortes (un militar i un civil). Aquest va ser el primer de molts atacs que es van anar intensificant cada cop més, especialment contra objectius militars de Níger, Mali, Burkina Faso, forces occidentals i civils. Un dels atacs més prolífers va ser l'octubre del 2017, quan 100 gihadistes van fer una emboscada a forces militars de Níger i dels Estats Units a la localitat de Tongo Tongo, Níger, deixant un balanç de 4 boines verdes estatunidencs morts, un intèrpret, i 5 soldats nigerins (Ghazi, 2018). En aquella mateixa aldea van cometre un atemptat l'any 2019 que va causar 28 soldats morts nigerins. (Comité de Sanciones contra el EILL (Daesh) y Al-Qaida, 2020a).

La seva relació amb les comunitats del Sahel, però, és més aviat complicada. La seva tàctica de perseguir i executar a civils a prop de les seves cases ha malmès aquesta relació amb els diversos poblats de la regió del Sahel, especialment a Burkina Faso, on ha concentrat la major part de la seva activitat, tal com es veurà més endavant (Ghazi, 2018).

L'EIGS s'ha beneficiat de la violència entre els diversos grups ètnics i milícies d'aquesta regió, explotant el sentiment de discriminació i el desig d'autodefensa que molts dels joves de diverses minories ètniques tenen. Aquests nous combatents provenen especialment dels Fulanis de Níger, Nigèria i el Txad; també d'altres comunitats com els Bozos, els Bambara i els Mossi (Ghazi, 2018).

Pel que fa a la relació de Daesh amb altres organitzacions gihadistes o terroristes, a part d'aquesta filial que adopta el seu nom, trobem la Província de l'Estat Islàmic a l'Àfrica Occidental (PEIAO). Ambdues, es pot dir que són les dues filials que té Daesh a la regió del Sahel. És important fer referència a les relacions que té amb organitzacions gihadistes rivals, com les d'Al-Qaida. Fins a principis del 2018, les relacions entre les regionals de Daesh i Al-Qaida eren conflictives per culpa de la rivalitat que havia sorgit entre arran de la situació a Síria i Iraq. A partir d'aquell moment, van començar a col·laborar amb *Jama'at Nasr al-Islam wal Muslimin* (JNIM, filial d'Al-Qaida que engloba les diverses filials que té al Sahel), ja que compartien l'objectiu de defensar l'Islam. Aquell mateix any, dos grups vinculats al JNIM, *Katiba Salaheddine* i una escissió de

soldats de l'ètnia Fulani del Front d'Alliberació de Macina van unir-se a l'EIGS (Ghazi, 2018).

Com es veu, és difícil col·locar els grups en un bàndol o un altre, ja que segons els interessos del moment, les relacions entre les diferents organitzacions canvien, i els que un dia són aliats, poden passar a ser enemics. Les últimes setmanes del mes d'abril han augmentat les hostilitats entre JNIM i l'EIGS, tant per interessos de recursos de la zona, com per diferències ideològiques (el president de Mali està disposat dialogar amb dos líders de filials de JNIM, fet que al-Sahraoui va veure com una traïció)³³.

Fins ara s'ha vist que Daesh té dues filials, i s'ha analitzat una d'elles, l'EIGS, l'altre, s'analitzarà a continuació.

El març del 2015, el grup d'Abubakar Shekau, *Jama'atu Ahlis Sunna Lidda'Awati Wal-Jihad*, més conegut com a Boko Haram, va jurar lleialtat a Daesh i va canviar el seu nom a Província de l'Estat Islàmic a l'Àfrica Occidental (PEIAO)³⁴, tot i que aquest canvi de nomenclatura va trigar a veure's reflectit en els mitjans de comunicació (Comité de Sanciones contra el EIIL (Daesh) y Al-Qaida, 2020).

Daesh, en contraposició amb el que va fer amb l'EIGS, va acceptar el jurament de fidelitat ràpidament. El seu portaveu, al-Adnani, va publicar un missatge on indicava als combatents que volguessin unir-se a ells a Síria o Iraq i no poguessin, es dirigessin a l'Àfrica Occidental. L'agost del 2016, els dirigents de Daesh van reconèixer i nomenar a Abu Musab al-Barnawi com dirigent d'aquest *wilayat*, fet que Shekau es va negar a acceptar. A causa d'aquestes lluites internes, l'organització es va dividir en dues faccions, la d'al-Barnawi (EIAO), i la de Shekau (Boko Haram). S'estima que actualment l'EIAO té entre 3.500 i 5000 combatents i els seus atacs se centren especialment a la regió del llac Txad (Comité de Sanciones contra el EIIL (Daesh) y Al-Qaida, 2020).

És important, a l'hora d'interpretar les dades dels atemptats al Sahel, distingir entre el que seria la facció que s'ha quedat amb el nom antic de Boko Haram, respecte de l'EIAO, però a l'hora de fer aquesta recerca, s'observa que a les notícies o en institucions que monitoren aquests atacs, no es fa aquesta distinció fins a aproximadament l'any 2018³⁵.

³³ Notícia del 15 d'abril a *Europress* que recull la intensificació dels enfrontaments entre combatents de l'EIGS i JNIM al centre de Mali i a Burkina Faso. <https://www.europapress.es/internacional/noticia-filiales-gaeda-estado-islamico-mali-enfrentan-centro-pais-20200415123507.html>

³⁴ A la resta del treball se l'anomenarà EIAO.

³⁵ Des de l'Observatori Internacional d'Estudis sobre Terrorisme (OIET) es diferencia l'EIAO de Boko Haram a partir del 2018, quan daten la separació definitiva entre ambdues organitzacions. Per tant, l'anàlisi seguirà aquesta lògica. Aquesta informació es va obtenir via correu electrònic el dia 27 d'abril del 2020 amb una comunicació amb el propi organisme.

4.3 Evolució dels atemptats al Sahel per part de Daesh i les seves filials (març del 2016 fins abril del 2020)

Tal com s'ha detallat anteriorment, Daesh ha establert la seva presència al Sahel a través de les dues filials reconegudes per ells mateixos, l'EIAO i l'EIGS. Ambdues organitzacions han anat augmentant amb el pas dels anys la seva activitat gihadista, centrant-se especialment en atacs contra militars, contra institucions públiques i civils. El període escollit és seguit a la informació que s'ha pogut obtenir, ja que d'abans de març del 2016 ha estat complicat una traçabilitat tan clara dels atemptats com si s'ha pogut fer a partir d'aquesta data. Fins a l'any 2019, l'EIAO no apareixerà com a grup gihadista filial de Daesh, ja que anterior a aquesta data només apareix el nom de Boko Haram, tal com s'ha comentat en el darrer peu de pàgina. És rellevant fer menció que si bé la majoria d'atacs estan confirmats, alguns

Des de març fins al desembre del 2016, Boko Haram va cometre un total de 7 atemptats, 5 d'ells a Níger i 2 d'ells al Txad. L'EIGS, per la seva banda, comptant des de la data del seu reconeixement oficial, l'octubre d'aquell any, va cometre 2 atemptats, 1 a Níger i l'altre al Txad (Veure figura 8) (Observatorio Terrorismo, 2016).

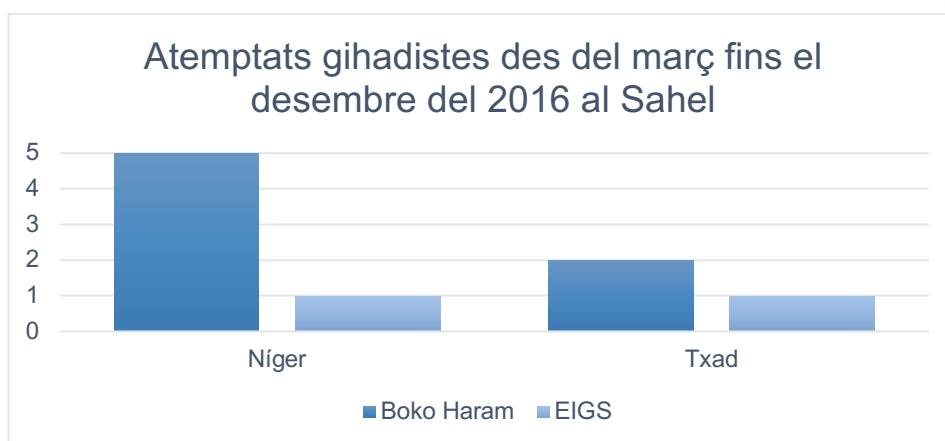

Figura 8: Elaboració pròpia. Informació obtinguda a la base de dades de l'OIET amb relació als atemptats gihadistes comesos l'any 2016 als països del Magreb i del Sahel.

El següent any, el 2017, els atemptats de Boko Haram van mantenir el seu epicentre a Níger, amb un total de 4; i al Txad, amb 1. L'EIGS va seguir mantenint la seva presència a Níger i va aparèixer per primera vegada a Mali, territori on JNIM tenia l'hegemonia dels atemptats que es duïen a terme (Veure figura 9). Aquell mateix any, experts en seguretat reunits al Sahel van determinar que Mali es convertiria en l'objectiu de Daesh (Observatorio Terrorismo, 2017). I així es va confirmar.

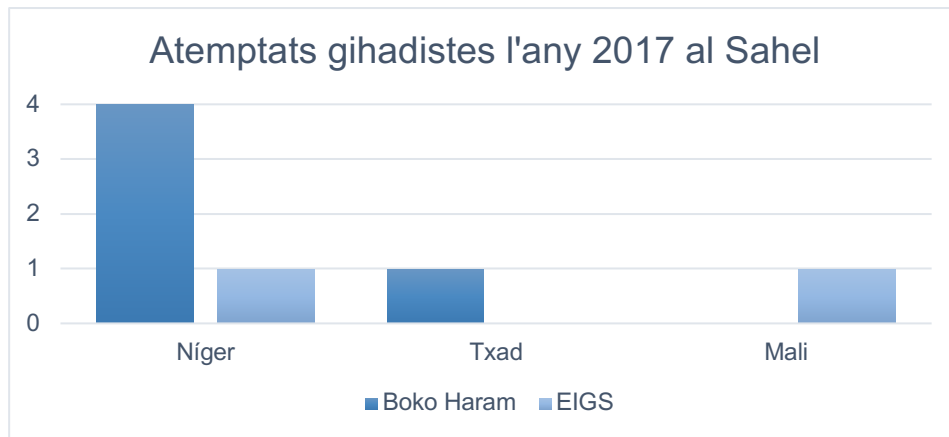

Figura 9: Elaboració pròpia. Informació obtinguda a la base de dades de l'OIET amb relació als atemptats gihadistes comesos l'any 2017 als països del Magreb i del Sahel.

El 2018 va ser l'any de consagració l'organització liderada per Al Sahraoui. Va cometre 15 atemptats a Mali, confirmant les sospites dels experts en relació a la voluntat de l'organització d'assentar-se en aquest país, els altres 2 atemptats van ser a Níger. Boko Haram, que encara no havia viscut l'escissió interna d'EIAO, va incrementar també el nombre total d'atacs, amb 11 a Níger i 7 al Txad (Observatorio Terrorismo, 2018) (Veure figura 10)

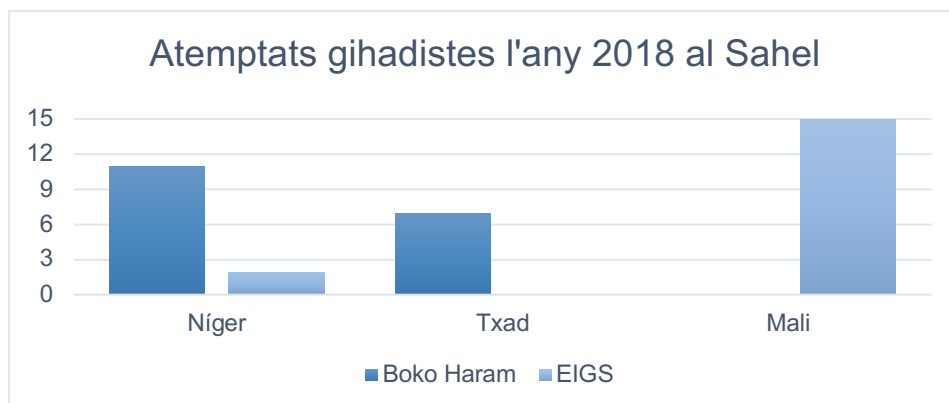

Figura 10: Elaboració pròpia. Informació obtinguda a la base de dades de l'OIET amb relació als atemptats gihadistes comesos l'any 2018 als països del Magreb i del Sahel.

L'any 2019 va estar marcat pels enfrontaments entre l'EIGS i tuaregs, juntament amb els atemptats comesos contra civils. A partir d'aquest any ja es comença a diferenciar Boko Haram de l'EIAO. En aquest període, el nombre total d'atacs es van veure multiplicats per dos respecte de l'any anterior (aproximadament). Boko Haram, va realitzar 45 atemptats: 23 a Níger, 16 al Txad, 2 a Burkina Faso i 1 a Mali. L'EIGS també va veure les seves xifres totals augmentades respecte l'any anterior, cometent un total de 30 atemptats, 18 dels quals a Burkina Faso, 8 a Níger i 4 a Mali. Per últim, el nou

actor que entrava en escena, l'EIAO, va irrompre amb 10 atemptats, amb presència a 4 dels 5 països del Sahel: 3 atacs a Níger, 2 al Txad, 2 a Burkina Faso i 3 a Mali (Veure figura 11) (Observatorio Terrorismo, 2019).

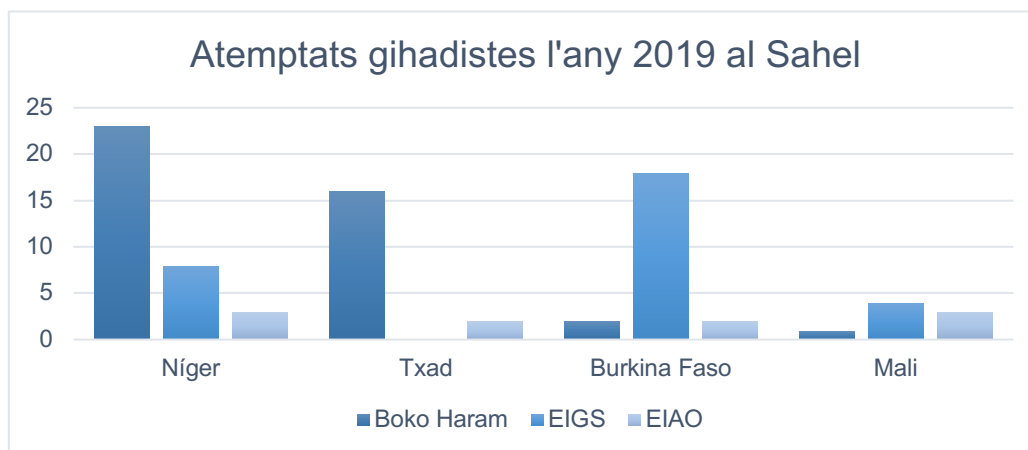

Figura 11: Elaboració pròpia. Informació obtinguda a la base de dades de l'OIET amb relació als atemptats gihadistes comesos l'any 2019 als països del Magreb i del Sahel.

Per acabar, només en els 3 primers mesos del 2020 les dues filials de Daesh s'ha aproximat a les xifres totals que van assolir en tot l'any anterior. L'EIGS ha comès 29 atemptats, 19 dels quals a Burkina Faso, 6 a Níger i 4 a Mali. L'EIAO, per la seva part, ha superat el total d'atemptats que va cometre l'any 2019, realitzant 13 atacs, 7 a Níger, 5 a Burkina Faso i 1 a Mali. Aquesta tendència, però, no és la mateixa amb Boko Haram, que a més ha centrat la seva activitat en dos països, Níger i Txad, cometent 8 atemptats en ambdós (Veure figura 12) (Observatorio Terrorismo, 2020).

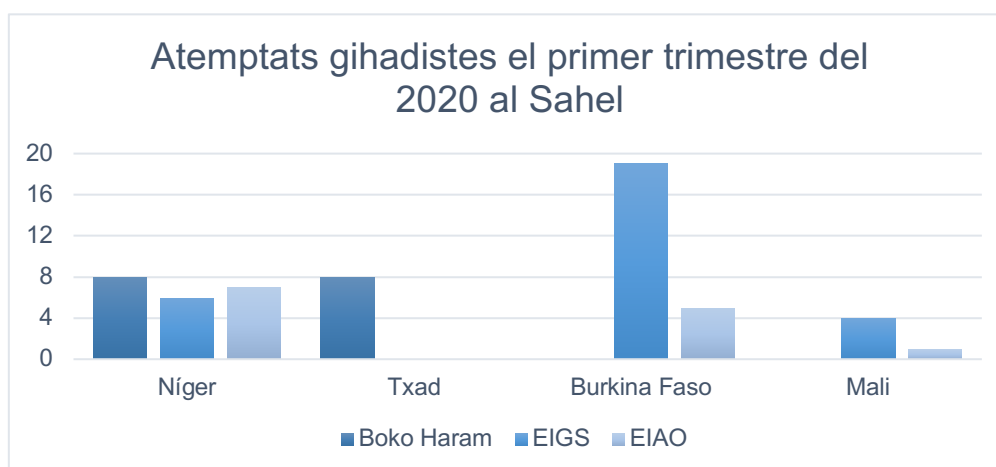

Figura 12: Elaboració pròpia. Informació obtinguda a la base de dades de l'OIET amb relació als atemptats gihadistes comesos l'any 2020 als països del Magreb i del Sahel.

En la següent taula (Veure figura 13) s'observa com al llarg dels anys l'activitat de Daesh, mitjançant les seves filials, ha anat augmentant ràpidament fins a assolir nivells similars als de Boko Haram, una dada molt significativa tenint en compte la recent creació de les dues cèl·lules al Sahel i la reputació que té Boko Haram.

Figura 13: Elaboració pròpia. Recull del nombre total d'atemptats i l'evolució anual de l'activitat de les organitzacions gihadistes analitzades.

També és important veure en quins països sahelians han tingut més presència. Cal destacar que a Mauritània no hi ha hagut cap atemptat reivindicat per cap de les dues filials de Daesh, que han centrat la seva activitat gihadista a Burkina Faso, Mali i Níger, especialment l'EIGS. L'EIAO, d'altra banda, s'ha fet fort al llac Txad, aprofitant les condicions actuals propiciades pel canvi climàtic, com s'ha comentat a l'inici del capítol, fet que li ha permès tenir presència en els diversos països que l'envolten. Això no ha impedit la seva activitat a Burkina Faso, que queda més allunyada de la seva seu. (Veure figura 14)

El fet que totes dues organitzacions tinguin presència al llarg de diferents països és gràcies als llaços que tenen entre elles, ja que poden moure's amb més facilitat pels territoris que controlen. De fet, molts dels atemptats es cometien en regions frontereres, que és on solen establir-se els gihadistes a causa de la poca capacitat de resposta que tenen els estats.

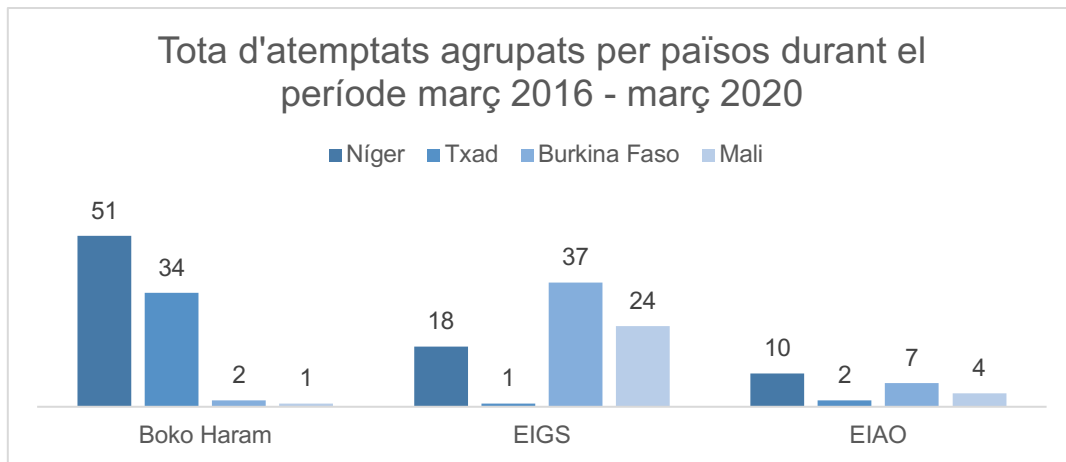

Figura 14: Elaboració pròpia. Recull del nombre total d'atemptats comesos per les organitzacions gihadistes analitzades classificats per països.

Vistes les dinàmiques, es pot concloure clarament que la presència de Daesh a la regió del Sahel està en augment, i observant les condicions intrínseques que té la regió, és una zona propícia perquè l'organització vulgui recuperar part del poder i del prestigi que va perdre amb la caiguda de l'autoproclamat califat i després de la mort del seu líder al-Baghdadi. Les aliances i els enfrontaments entre les diverses organitzacions (gihadistes, terroristes, o criminals) i entre les tribus, poden marcar també el futur de Daesh, en aquesta lluita contra Al-Qaida per ser el referent dins del món del terrorisme gihadista. Serà interessant alhora veure com evoluciona la situació al Sahel amb la crisi sanitària que hi ha a tot el món per culpa de la pandèmia de la COVID-19, que si a països del primer món ja crea inestabilitat econòmica i saturació del sistema sanitari, l'impacte en països menys desenvolupats en tots els àmbits, i que ja tenien problemàtiques greus abans d'aquest fenomen del coronavirus, pot veure's multiplicat negativament.

5. El paper de Daesh al sud-est asiàtic

Tal com s'ha vist fins ara, la capacitat que Daesh va tenir, i que encara té, per expandir la seva influència i consolidar-se en diverses àrees geogràfiques del món de forma simultània és motiu de preocupació. En aquest capítol, es revisarà quins i com van ser els orígens de Daesh a la regió del sud-est asiàtic i quina és la situació actual en aquests països.

Primerament, cal conèixer que és el sud-est asiàtic. És una subregió que està composta per onze països: Birmània (Myanmar), Brunei, Cambodja, Laos, Timor Oriental, Vietnam, Filipines, Indonèsia, Malàisia, Singapur, Tailàndia i unes illes de l'Índia. (Viquièdia, s.d.) En l'anàlisi del fenomen de Daesh en aquesta regió asiàtica, els principals objectes d'estudi seran: Filipines, Indonèsia, Malàisia, Myanmar, Tailàndia i Singapur.

5.1 Breu anàlisi històric de l'extremisme islamista

Des de fa dècades, des d'Al-Qaida, fins avui dia, amb Daesh, la regió del sud-est asiàtic ha esdevingut un gran focus d'extremisme islàmic. Un factor per entendre això és, principalment, la gran quantitat de musulmans que hi ha repartits pels diversos països de la zona. Només a Indonèsia es troben 200 milions de musulmans, sent així l'estat-nació islàmic més gran del món. Malàisia, Filipines, Tailàndia, Birmània i Singapur també tenen una població significant que practica la religió de l'Islam. Entre tots aquests països esmentats, es reuneixen un 40% dels musulmans de tot el món (Elani, 2017).

Aquest, si bé és un motiu quantitatiu que pot fer entendre la facilitat que emergeixen moviments extremistes violents, o fins i tot organitzacions gihadistes, no ho explica correctament. De fet, la naturalesa de l'islam en aquesta regió, és bastant diferent de la que es troba als països d'Orient Mitjà. A causa de la influència de les diverses religions amb què coexisteixen, com el budisme, l'hinduisme o els corrents místics i animistes, l'islam, al sud-est asiàtic, es caracteritza per tenir un to més moderat i tolerant (Elani, 2017).

Tot i això, l'extremisme islamista hi és present per les connexions terroristes des d'Orient Mitjà i el sud d'Àsia. Aquestes connexions tenen el seu origen durant la Guerra Freda, quan alguns ciutadans dels països del sud-est asiàtic van decidir combatre als soviètics a Afganistan, van viatjar al sud d'Àsia on els van rebre ensenyaments religiosos, i posteriorment van tornar a casa amb una nova interpretació de l'islam basada en les seves experiències, com lluitar contra "infidels", i influïts pels seus nous ensenyaments alcorànics (Elani, 2017).

Durant el període de la Postguerra Freda l'extremisme islamista va reviu alimentat per la pobresa, els sentiments d'humiliació i exclusió, de frustració amb uns governs

opressors, pels desitjos de crear un panislamisme³⁶ al sud-est asiàtic, pel sentiment advers respecte les polítiques exteriors estatunidenques respecte dels països musulmans, i pels vincles amb grups terroristes a la zona (Elani, 2017).

5.2 Els inicis de Daesh

Per entendre l'auge de Daesh al sud-est asiàtic, s'ha de fer menció al seu predecessor dins del món del terrorisme global, Al-Qaida. L'any 1990, va decidir expandir-se cap al sud-est asiàtic, atret per la gran quantitat de musulmans que hi vivien. Aquesta expansió va ser relativament senzilla per les fronteres poc definides, pels controls d'accés laxos als aeroports o ports, per les diverses organitzacions benèfiques islàmiques esteses per la regió, pels pocs controls financers, i per últim, per la presència dels mujahidins que varen lluitar contra els soviètics a Afganistan anys enrere. Un cop establerta la seva presència, van crear cèl·lules locals per dur a terme operacions en l'àmbit regional (Elani, 2017).

Els operatius d'Al-Qaida van influir en la creació d'altres xarxes terroristes, com és el cas de l'organització coneguda com a *Jemaah Islamayah* (JI), a Indonèsia, amb la intenció d'establir un califat a Indonèsia. Entre els atemptats amb més renom, destaquen els atacs amb bomba a Bali el 2002 i el 2005, juntament amb l'atac a un hotel a Jakarta, l'agost de l'any 2003. Altres grups extremistes que van sorgir i van crear vincles amb Al-Qaida van ser el *Moro Islamic Liberation Front* (MILF) i l'*Abu Sayyaf Group* (ASG), tots dos a Filipines. A Malàisia, per la seva banda, va aparèixer el *Kumpulan Mujahidin Malaysia* (KMM), format l'any 2002 després del retorn de malaisis que van combatre als soviètics a l'Afganistan (Elani, 2017).

Aquesta presència continuada d'Al-Qaida a la regió demostra la llarga història de l'activitat terrorista al sud-est asiàtic i de les xarxes establertes entre els grups asiàtics i els d'Orient Mitjà. Aquests orígens són importants per entendre l'auge de Daesh en aquesta regió.

Daesh, com Al-Qaida, influït per la gran quantitat de musulmans que hi havia al sud-est asiàtic, va marcar com a objectiu prioritari en la seva agenda expansionista aquesta regió (Elani, 2017). Aquesta idea d'establir la seva presència, i fins i tot l'establiment d'una *wilayat*, era amb la idea de dispersar el centre de gravetat que tenia l'organització a Síria i Iraq, i així no perdre de vista la seva idea d'expansió per tot el món. (Gunaratna, 2016)

Amb una semblança amb els mujahidins que van combatre als soviètics a Afganistan, nombrosos combatents estrangers que van anar a donar suport a Daesh durant la seva

³⁶ El panislamisme és un moviment polític que propugna la unitat dels musulmans sota un estat islàmic unificat — sovint un califat. <https://ca.wikipedia.org/wiki/Panislamisme> Recuperat de Viquipèdia el dia 2 de maig del 2020.

guerra a Síria i l'Iraq, van provenir d'Indonèsia, Filipines, Malàisia, i Singapur, arribant a crear un batalló conegut com a *Katibah Nusantara* (KN). Altres, van combatre en altres batallons juntament amb àrabs i asiàtics del sud. En aquest gruix de combatents provinents del sud-est asiàtic, Daesh va veure l'oportunitat d'establir una *wilayat* en aquesta regió. Mentre que Al-Qaida va apostar, generalment, per un reforç dels grups en les àrees on tenien presència i on estaven emergint, Daesh va apostar per una estratègia que buscava la creació del califat (Gunaratna, 2016).

La creació de les primeres cèl·lules filials o que donaven suport a Daesh, va ser una mica complexa. Com a resum, una de les organitzacions va ser *Jamaah Ansharud Daulah* (JAD), liderada per Aman Abdurrahman, empresonat. Des de la presó de màxima seguretat d'Indonèsia, va comunicar-se amb la cúpula de Daesh a Síria i Iraq i amb els seus seguidors d'Indonèsia. Aquests segons, van ser els responsables de l'atemptat a Jakarta, el 14 de gener del 2016. Aquest, va ser l'inici de l'estratègia de Daesh per crear el caos i expandir la seva influència per la regió. Després d'aquest atac, la policia d'Indonèsia va comptabilitzar que un total de 266 indonesis s'havien unit a Daesh a Síria i Iraq. A més a més, l'*International Centre for Political Violence and Terrorism Research* (ICPVTR), va identificar, aquell mes de gener, uns 23 grups indonesis que donaven suport a Daesh, però per culpa de la legislació del país, la policia només va poder perseguir aquells que s'havien implicat en activitats violentes (Gunaratna, 2016).

Dins del JAD es troba una organització liderada per Abu Bakr Ba'ashir, anomenada *Jamaah Ansharut Tauhid* (JAT). Tots dos líders són els principals ideòlegs de Daesh al sud-est asiàtic. A part d'aquests ideòlegs, es troben els motivadors, que eren: Bahrun Naim (mort el 2018 a Síria), Bahrum Syah (es desconeix el seu estat actual) i Abu Jandal (àlies Salim Mubarak At-Tamimi, es desconeix el seu estat actual). Gunaratna (2016), diferencia els ideòlegs dels motivadors: els primers, són aquells que radicalitzen i justifiquen els atacs amb les seves narratives; els motivadors, són aquells que guien, donen suport i faciliten els atacs.

La importància d'aquests motivadors va ser el vincle que van establir amb diferents grups de la regió, especialment amb els següents dos: el *Mujahedin Indonesia West* (conegut també com a *Mujahedin Indonesia Barat*, MIB), i amb el *Mujahedin Indonesia East* (conegut també com a *Mujahedin Indonesia Timur*, MIT), liderat per Abu Wardah (àlies Santoso). Santoso, l'any 2014 va alinear el seu pensament amb el de Daesh i va jurar fidelitat a al-Baghdadi tan aviat aquest va autoproclamar-se califa. Es veia a si mateix com el comandant de l'exèrcit de Daesh a Indonèsia, la seva aventura, però, va acabar el juliol del 2016, quan va ser abatut per la policia després d'estar dos anys refugiat a la selva d'una de les illes indonèsies. Totes aquestes organitzacions d'Indonèsia que donen suport a Daesh, l'havien donat a Al-Qaida anteriorment. L'AGS,

n'és un altre exemple, liderat pel que va ser anomenat emir de Daesh al sud-est asiàtic, Isnilon Hapilon (mort l'any 2017), va jurar lleialtat a Daesh l'any 2014 (Gunaratna, 2016). L'any 2017, dues dotzenes de grups extremistes havien jurat fidelitat a Daesh i duien a terme activitats de reclutament. Un dels mètodes que utilitzen per a aquest reclutament és gràcies a la seva gran indústria de publicitat que té a la regió, a través de la distribució de pamflets, butlletins i revistes que defensen la ideologia de Daesh. La seva gran especialitat, la propaganda, la duien a terme no només de forma física, sinó per internet, sobretot a través de Twitter i de les seves revistes, *Dabiq* i *al Faithin* (els conqueridors). La creació de revistes centrades en el sud-est asiàtic és clau per demostrar el compromís ferm que té l'organització amb la regió (Elani, 2017).

Molta de la propaganda, i de l'èxit d'aquesta, es basava en la idea de l'existència d'un califat a Síria i Iraq, i en la figura del califa, al-Baghdadi. Actualment, l'organització ha hagut d'adaptar-se a la nova realitat, sense califat ni califa.

5.3 La situació actual de Daesh i la seva evolució futura

Fins ara, s'ha vist el context previ a l'aparició de Daesh al sud-est asiàtic i les seves primeres passes durant l'existència del califat. A continuació, s'intentarà fer una anàlisi aproximada de quina és aquesta situació en el present, o en el passat més proper, i quin és el futur que s'augura.

Tal com s'ha vist, el sud-est asiàtic va ser un escenari que Daesh va contemplar durant l'existència del califat, i sembla que després de la caiguda d'aquest, i sobretot després de la mort del seu autoproclamat califa, un dels escenaris on l'organització pot sentir-se còmode, és en aquesta regió. Així ho alertava un ministre de Malàisia, el 27 de novembre del 2019: "Creiem que la mort d'al-Baghdadi obrirà un capítol nou en l'operació del terror de Daesh. Després de perdre molt del seu territori a Síria i Iraq, Daesh buscarà una nova base d'operacions" (Reuters, 2019).

5.3.1 Indonèsia

Comparat amb l'any anterior, a Indonèsia l'any 2019 es va viure una reducció del nombre d'atemptats gihadistes vinculats a Daesh de forma considerable. Un total de 8 atacs es van dur a terme i 10 van aconseguir ser frustrats per la policia. El motiu d'aquest descens d'atemptats es podria entendre per culpa de la llei antiterrorista que va entrar en vigor el maig del 2018 i que va comportar un augment d'operacions contra-terroristes que van erosionar les estructures d'aquestes organitzacions (Arianti, Sobirin, Yeo, Mahzam, Bashar, Chalermripinyorat, Nasir, 2020).

En l'escenari indonesi, el JAD, la xarxa pro-Daesh més gran de tot el país, va dominar el panorama gihadista. Altres grups vinculats a Daesh, com el MIT, i altres cèl·lules independents, van tenir-hi activitat també (Arianti et al., 2020).

Durant el 2019, els agents policials van ser els principals objectius dels atemptats dels grups vinculats a Daesh. Uns altres dels punts de mira van ser elements que estaven vinculats a la democràcia, com eleccions o manifestacions, ja que els consideren apostates i per tant es veuen legitimats a cometre atemptats aquestes persones. Per exemple, el mes de maig es van detenir 41 persones pertinents a 6 cèl·lules vinculades al JAD, que havien planejat diversos atacs contra unes protestes massives en contra de la reelecció del president indonesi (Arianti et al., 2020).

Els atacs amb ganivet van mantenir-se com els preferits com a tàctica d'aquests grups, tal com es va veure en els atacs que van tenir lloc a Jakarta, Bandung, Surabaya i Poso. Sense anar molt lluny, el mes de juny de l'any passat, a Poso, una zona amb uns vincles molt forts amb el MIT, va haver un atemptat que va posar fi a la vida de dos civils. El fet que existeixi limitació a l'accés a armes de foc, i inspirats per la propaganda de Daesh, ha fet que aquests atacs amb ganivet hagin proliferat per diverses regions del país els darrers anys. Des del 2014, després de la declaració del califat, s'han comès 24 atacs que inclouen ganivets, espases, matxets, 10 d'aquests vinculats al MIT a la zona de Poso, sent els civils els principals objectius. A l'octubre, un militant de JAD, va atacar amb un ganivet al Ministre Coordinador d'Assumptes Polítics, Jurídics i de Seguretat, el primer intent d'assassinat contra un polític després de dues dècades. A partir d'aquí, els oficials d'alt rang del govern han esdevingut prioritats pels grups terroristes, i així s'ha mencionat des de les comunitats en línia de suport a Daesh (Arianti et al., 2020).

Un altre dels mètodes utilitzats per dur a terme aquests atemptats, és l'ús dels atacs suïcides, tal com es va veure a les ciutats de Sibolga i Meda, al nord de Sumatra. En aquests atacs, però, els atacants van ser els únics que van morir. És remarcable el de Sibolga, ja que va l'explosiu que es va utilitzar és dels més potents que s'havien vist fins aquella data a Indonèsia. Altres dos atemptats fallits contra la policia en un suburbi de Jakarta, va revelar l'intent d'utilitzar substàncies químiques i biològiques per augmentar la letalitat dels explosius, com el tri peròxid de tri acetona, utilitzat prèviament contra una església a Surabaya, que va matar a 12 persones i en va ferir d'altres. Aquest atac va ser el primer amb èxit que va involucrar una cèl·lula que estava formada per una família, un *modus operandi* que va a l'alça en aquest país (Arianti et al., 2020).

La propaganda en línia de Daesh o vinculada, ha augmentat aquesta capacitat dels militants gihadistes per construir aquestes bombes utilitzades en els atemptats. A més, molts dels grups indonesis han rebut una influència molt forta d'altres grups vinculats a Daesh. Una altra de les habilitats que han desenvolupat algunes cèl·lules vinculades al JAD, és l'ús de les xarxes Wi-Fi per detonar explosius (Arianti et al., 2020).

Per últim, seguint amb una idea esmentada abans, cal fer menció de la proliferació a Indonèsia de xarxes familiars com a cèl·lules amb la intenció de cometre atacs,

especialment de les dones. Molts atacs frustrats l'any 2019 implicaven a les dones com a autores dels atacs suïcides, un fenomen bastant nou dins del món del gihadisme de Daesh (Arianti et al., 2020).

5.3.2 Filipines

A Filipines, el setge de Marawi que durar 5 mesos de l'any 2017 i que va acabar la vida d'Isnilon Hapilon, l'emir de la *wilayat* de Daesh al sud-est d'Àsia, encara té reminiscències. Malgrat la derrota de l'organització d'establir una província del califat a Filipines, les cicatrius de la batalla perduren a la ciutat amb majoria musulmana més gran del país. Primer, perquè el terreny continua carregat amb una gran quantitat de bombes no explotades i de dispositius explosius improvisats (IED en anglès). Segon, perquè arran d'aquest conflicte va sorgir una enorme crisi humanitària que ha provocat el desplaçament de milers de persones de les seves llars. Moltes s'han vist obligades a buscar refugi en camps de refugiats, amb pocs subministres i sobrepoblats (Arianti et al., 2020).

L'Estat filipí ha estat incapaç de restablir-hi els serveis bàsics per fer front a aquest repte humanitari, i això ha portat a l'augment del ressentiment i la desesperança entre la població de Marawi. A això se li ha de sumar una sèrie d'atacs suïcides que van viure's al llarg de l'any 2019, orquestrats per grups terroristes afiliats a Daesh, deixant clara la voluntat d'aquest per seguir sent un actor rellevant al sud de Filipines. Com en els casos d'Iraq, Síria o el Sahel, Daesh tracta d'explotar els greuges locals per reclutar nous militats i sobreposar-se d'aquesta manera a la derrota viscuda fa 3 anys (Arianti et al., 2020).

L'escenari actual és complex de monitorar. Mentre que els grups de Daesh coneguts com a *Maute Group* (o *IS Lanao*) i *Ansar Khilafa Philippines* (AKP) han estat inactius durant l'any 2019, altres 4 grups afiliats s'han mantingut actius, especialment a la regió de Mindanao. Les estrelles de l'ASG i del Bangsamoro Islamic Freedom Fighters (BIFF), han estat els actors principals d'aquesta regió. Les dues faccions de l'AGS, l'*IS Sulu* (liderat per Hajan Sawadjaan) i l'*IS Basilan* (liderat per Furuji Indama) han tingut activitat en les illes de Tawi Tawi, Jolo i Basilan. Per la seva banda, el BIFF també té dues faccions pro-Daesh, una d'aquestes és la facció Bungus liderada per Abu Turaife, amb presència a Maguindanao, mentre que l'altra facció (sense nom), liderada per Salahuddin Hassan, es troba activa a Cotabato del nord (Arianti et al., 2020).

L'any 2019, les faccions del BIFF van dur a terme nou atacs, deixant 33 ferits, utilitzant mètodes ja vistos anteriorment, com l'ús d'IED's explotats remotament. D'altra banda, les faccions de l'AGS vinculades a Daesh van dur a terme menys atacs, però van resultar ser més letals, matant a 31 persones i ferint-ne més de 100 en només quatre atacs. La majoria d'aquestes víctimes són dels bombardejos contra una església a Jolo,

el mes de gener, on van morir 20 persones i 102 van resultar ferides, en un dels pocs atacs suïcides que es van viure a Filipines. Cal destacar que en aquest atac proclamat per l'*IS Sulu*, els dos suïcides que van cometre l'atemptat eren militants del JAD, fet que demostra els vincles que hi ha a escala regional entre les diferents organitzacions de Daesh (Arianti et al., 2020).

A aquestes problemàtiques, cal sumar-li el fenomen dels combatents estrangers que van anar a combatre a Síria i Iraq. Tot i que oficialment només es coneix a dues persones que van viatjar a Síria per combatre juntament amb Daesh, el sud de Filipines segueix atraient combatents de la regió i de més enllà pel seu estatus que té d'*hijrah*³⁷ (Arianti et al., 2020).

La resposta del govern filipí ha estat contundent en alguns casos, i en d'altres ha adoptat una postura més suau. A l'arxipèlag de Sulu i Maguindanao, es va viure un fort desplegament de forces de seguretat, amb diverses operacions que van posar fi a la vida de diversos líders terroristes, un d'ells, Abu Talha, fabricant de bombes i instructor pels militants de l'ASG que volien cometre atemptats suïcides, a més del seu paper de conducta financer i enllaç entre gihadistes estrangers i locals (Arianti et al., 2020).

S'augura que l'any 2020 els atacs suïcides es mantinguin com la tàctica preferida per les organitzacions que es troben a l'arxipèlag de Sulu. Mindanao seguirà sent la regió escollida pels combatents estrangers del sud-est asiàtic, i que és probable que provoquin un augment de l'amenaça del terrorisme gihadista al país, tot i que cal veure com afecta a les organitzacions la mort d'Abu Talha, per la seva importància com a instructor dels militants locals (Arianti et al., 2020).

5.3.3 Malàisia

A Malàisia també es confirmen les sospites que tenia un dels seus ministres sobre la intenció de Daesh d'anar cap al sud-est asiàtic per establir el seu centre d'operacions després de caure a Síria i Iraq. Si bé és cert que potser no s'ha arribat a aquest punt, és clara la gran presència i influència que té Daesh en els països que s'han analitzat fins ara i en els que vindran posteriorment.

Malàisia s'enfronta a l'amenaça que suposen els simpatitzants de Daesh autoradicalitzats que tenen dins el seu país i al retorn dels nacionals malaisis que van anar a combatre a Síria i Iraq, i que podrien tenir la voluntat de cometre atacs en el seu territori. Tal com passa amb Filipines, el país malaisi també es podria veure afectat per l'arribada de combatents estrangers no nacionals que podrien buscar refugi. Les cèl·lules domèstiques amb vincles amb xarxes terroristes estrangeres seran la principal

³⁷ El *hijrah* (o *hègira*) és la migració que va haver de fer el profeta Mahoma des de la Meca fins a Medina per escapar-se de la persecució que vivia. Aquest viatge té una gran càrrega simbòlica dins de l'Islam, ja que la data representa l'inici de l'era islàmica (el 622 d.C)

amenança pel país. A això, cal sumar-li les creixents tensions racials i religioses que han tingut implicacions polítiques i de seguretat, i que si no s'aconsegueix afrontar amb efectivitat, suposarà un brou de cultiu ideal perquè Daesh exploti en favor seu (Arianti et al., 2020).

Pel que fa a l'amenaça domèstica, l'any 2019, diversos plans terroristes que implicaven a terroristes individuals o a cèl·lules individuals sense afiliació van ser frustrats per la *Malaysian Special Branch (MSB)*. Des del 2013, són 547 el nombre de persones, incloent-hi nacionals estrangers, que han estat detingudes per acusacions de terrorisme. Durant el període de maig del 2018 fins al maig del 2019, es van detenir a 80 persones, i alhora es van produir al voltant de 25 atacs terroristes (Arianti et al., 2020).

És important destacar que el maig del 2019, l'MSB va frustrar un pla on, per primera vegada, els greuges locals van ser explotats per Daesh per inspirar als militants estrangers a llençar atacs a Malàisia. S'havien planejat atacs en diversos llocs religiosos i d'oci, a més d'atemptar contra personalitats locals importants. Aquests atacs s'havien planejat emmarcats en la venjança per la mort d'un bomber musulmà malaisi assassinat el novembre del 2018, durant uns enfrontaments entre un grup de musulmans i d'indis a un temple hindú de Selangor, enfrontaments que van agreujar les tensions ètniques i religioses (Arianti et al., 2020).

Individuals i cèl·lules pro-Daesh sembla que han intensificat els seus esforços de reclutament en línia a Malàisia i als països veïns. El setembre del 2019, la policia va arrestar 16 persones, indonèsies majoritàriament, per haver planejat atacs a polítics i a grups no musulmans. Aquesta xarxa propagava la ideologia de Daesh per internet i reclutava membres a través de les xarxes socials, amb l'objectiu de cometre atemptats tant a Malàisia com a Indonèsia (Arianti et al., 2020).

Un altre exemple dels vincles regionals que tenen les organitzacions de Daesh en els diversos països del sud-est asiàtic és l'arrest de dues persones a Sabah, acusades de propagar ideologia de Daesh, d'assegurar el pas segur per possibles militants suïcides que volguessin atemptar a Malàisia i d'organitzar finançament pel grup terrorista Maute, amb seu al sud-est de Filipines, com s'ha vist en l'apartat anterior. Un altre sospitós, un indonesi de vint-i-cinc anys, també va ser acusat de facilitar el trasllat de la cèl·lula familiar que va cometre l'atemptat de l'església a Jolo, el gener del 2019 i que havia tingut vincles amb Maute durant el setge de Marawi l'any 2017, aportant-los fons econòmics (Arianti et al., 2020).

Per últim, cal explicar l'amenaça que suposa el retorn dels combatents malaisis que van viatjar a Síria i Iraq. Es coneix que aproximadament uns 102 ciutadans malaisis han intentat tornar a les seves llars després de la caiguda del califat. En els casos més greus, les autoritats, a més d'investigar-los com a tos, els obliga a una rehabilitació si volen

tornar a accedir al país. A més a més, hi ha un pla de reintegració per aquestes persones. Fins a principis del 2020, un total d'11 combatents han retornat al país, on 8 d'aquests van ser declarats culpables de cometre activitats terroristes, 65 es troben en camps de refugi a Síria, mentre que uns 40 es troben dispersos al país veí. Les autoritats temen que molts dels empresonats a camps de presó a Orient Mitjà puguin escapar i tractin de tornar al país de forma il·legal per cometre atemptats, molts d'aquests estan experimentats en la guerra i han après a construir explosius, per tant, suposaria un gran perill que alguns poguessin accedir a Malàisia i aconseguissin col·laborar amb cèl·lules locals pro-Daesh (Arianti et al., 2020).

5.3.4 Myanmar

L'any 2019, Myanmar va presenciar un altre any d'inestabilitat, alimentat pels enfrontaments entre l'exèrcit d'Arakan (Arakan Army, AA), un grup ètnic budista, i els militars, donant una nova dimensió a l'escenari insurgent que es viu al país. Per la seva banda, el grup insurgent rohingya, l'Armada de Salvació de l'Arakan Rohingya (Arakan Rohingya Salvation Army, ARSA) s'ha vist afeblit, i segons sembla, es reorganitza fora de Myanmar. La violència renovada a l'estat del nord de Rakhine, no fa més que disminuir les perspectives de resolució a la crisi dels refugiats Rohingyes, que té unes implicacions multidimensionals per Myanmar i els seus veïns, i que, com s'ha vist fins ara, són condicions d'inestabilitat que poden ser explotades per grups terroristes com Daesh (Arianti et al., 2020).

Els Rohingyes, després de veure l'ARSA obligat a refugiar-se fora de Myanmar, són els més vulnerables a la radicalització de Daesh o Al-Qaida. Les xarxes de Daesh han tractat d'explotar aquest descontentament Rohingya en favor seu per establir-se a Myanmar. De fet, el grup ha planejat atacs a Myanmar utilitzant aquesta població frustrada pels seus interessos. El maig del 2019, en l'operació que s'ha vist en l'apartat anterior per aturar un atemptat que volia venjar la mort d'un bomber a Selangor, dos dels arrestats eren Rohingyes, juntament amb indonesis i malaisis. El fet que Daesh fos capaç de reclutar Rohingyes per cometre atemptats més enllà de Myanmar, evidencia la possibilitat de l'explotació del descontentament d'aquesta minoria (Arianti et al., 2020). La penetració, tant de Daesh com Al-Qaida, en els camps de refugiats Rohingyes persisteix, mentre que el conflicte està lluny d'arribar a una solució, fet que no fa més que augmentar el risc i la probabilitat que tots dos grups terroristes reclutin nous militants. A més, molts d'aquests no volen tornar a les seves llars a l'Estat de Rakhine sense tenir garanties de seguretat del govern de Myanmar, garanties que han estat denegades. A més a més, estan creixent corrents budistes nacionalistes i radicals a Myanmar, que contribueixen a radicalitzar els Rohingyes musulmans, que poden acabar sent reclutats per Al-Qaida o Daesh (Arianti et al., 2020).

5.3.5 Tailàndia

L'any 2019 va ser el setzè any d'una insurgència ètnica i religiosa al sud del país, predominantment musulmà, després que la violència ressorgís després de dues dècades de calma. Durant aquest període, hi ha hagut més de 20.000 incidents violents, deixant més de 7.000 persones mortes i altres 13.000 ferides. Tot i el descens de la violència des del 2013 a partir d'un inici de diàleg de pau, els progressos han estat pobres i el conflicte està lluny de resoldre's. Diversos atacs amb bombes coordinats a Bangkok el mes d'agost, seguits per una sèrie d'atacs a la província de Yala, el novembre, són una mostra de la capacitat que encara té la insurgència per llençar atacs de gran envergadura. S'evidencia també, que el conflicte no s'ha abordat bé des del vessant polític i del diàleg (Arianti et al., 2020).

A diferència del cas d'Indonèsia i les Filipines, els insurgents musulmans del *Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani* (BRN), s'han centrat en gran manera en qüestions locals, sense voler implicar-se amb cap organització gihadista global com Daesh i sense compartir les mateixes intencions de crear un califat. Membres del BRN tenen la convicció que qualsevol vincle amb els grups gihadistes mundials podrien perjudicar la seva causa. Per ara, la visió política i les consideracions d'aquest grup insurgent han servit com a baluard contra grups com Daesh i Al-Qaida, que tracten d'endinsar-se al sud de Tailàndia. No obstant això, si el conflicte segueix allargant-se, les possibilitats que Daesh acabi convertint-se en un actor d'aquesta insurgència augmentaran (Arianti et al., 2020).

5.3.6 Singapur

L'amenaça del terrorisme a Singapur és polièdrica i es manifesta en locals i autòctons radicalitzats. L'any 2019, van sorgir casos d'agents radicalitzadors i finançadors del terrorisme, principalment radicalitzats mitjançant la propaganda en línia. Partidaris d'un grup armat ètnic-nacionalista de Singapur van atraure l'atenció de les autoritats per intentar mobilitzar el suport a la violència armada a l'estranger. Les amenaces creixents en diversos fronts necessiten el reforçament de diverses polítiques preventives i punitives per protegir la cohesió social i l'harmonia religiosa de Singapur (Arianti et al., 2020).

La principal dimensió que pren rellevància a Singapur pel que fa al terrorisme de Daesh és l'econòmica. Històricament, tant Daesh com altres grups que l'han precedit han utilitzat Singapur per obtenir finançament que han utilitzat per dur a terme diverses operacions terroristes i militars. Després de la caiguda del l'autoproclamat califat de Daesh, és bastant probable que l'organització vulgui recuperar el poder perdut en diversos fronts, i per això és necessària una estructura econòmica robusta. L'any passat, diversos simpatitzants de Daesh a Singapur van ser acusats de recaptar fons econòmics

per dur a terme diverses activitats relacionades amb el terrorisme. Al mes d'abril, Imran Kassim es va convertir en el primer detingut del país pel delicte de finançar activitats terroristes. Havia contractat a una persona de Turquia per 450 dòlars amb la finalitat de publicar material de propaganda de Daesh (Arianti et al., 2020).

L'altra dimensió té a veure amb les persones treballadores radicalitzades de nacionalitat estrangera. El mes de setembre es van detenir tres dones de nacionalitat indonèsia per proveir finançament al grup JAD. A part de l'activitat econòmica, però, van crear una xarxa de simpatitzants estrangers a través de les xarxes socials, incloent-hi parelles en línia, amb qui compartien la seva ideologia pro-Daesh. Es coneixien entre elles i havien treballat a Singapur entre 6 i 13 anys, es van radicalitzar l'any 2018 després de veure propaganda de Daesh online. Van ser animades a emigrar al sud de Filipines, Afganistan i Àfrica per participar en les activitats de Daesh allà mateix (Arianti et al., 2020).

Tot i que aquestes van ser les primeres detencions a Singapur, des del 2015 les autoritats havien deportat 16 persones als seus països d'origen per dur a terme activitats similars a les que van ser detingudes en sòl singapurès. El desenvolupament de xarxes socials pro-Daesh partidàries de cometre atemptats suïcides és un nou desenvolupament en l'escenari de l'amenaça terrorista a Singapur. Aquest cas posa en relleu algunes de les tàctiques de propaganda de Daesh, que inclouen l'ús de diversos canals per transmetre missatges a diversos públics, així com la contractació de persones carismàtiques influents per atraure més seguidors (Arianti et al., 2020).

Una altra de les característiques del terrorisme gihadista a Singapur és el vincle que han tingut simpatitzants de Daesh del país, amb figures importants del món del gihadisme d'altres regions. Així es veu amb alguns dels ciutadans locals detinguts el 2019, que van mostrar la capacitat de forjar enllaços amb líders clau de xarxes terroristes estrangeres. El mes de maig, Kuthubeen Haja Najumudeen (Kuthubeen), un treballador d'una oficina de canvi de diners amb llicència de 36 anys, va ser arrestat per haver mostrat intencions de viatjar a Síria per unir-se a Daesh. Es va revelar que va desenvolupar vincles estrets amb Zahran Hashim, el predicador radical que va dominar els atacs de Pasqua a Sri Lanka l'abril del 2019³⁸, de fet, va viatjar a Sri Lanka per conèixer Zahran en diverses ocasions entre maig del 2015 i octubre del 2016. També s'hi va comunicar regularment per obtenir orientació religiosa i contribuir econòmicament amb el grup de Zahran, el *National Thowheed Jamaat* (NTJ) (Arianti et al., 2020).

³⁸ El 21 d'abril 2019, Diumenge de Pasqua, Daesh va cometre un dels atemptats més impactats de la seva història, deixant aproximadament un total de 300 morts i 500 ferits. Es van produir atemptats simultanis amb bombes a tres esglésies de Sri Lanka i tres hotels de luxe a la capital comercial del país, Colombo, a més d'altres atacats a complexos residencials (BBC News, 2019).

Un altre cas similar és el d'un altre detingut, Mohamed Kazali Bin Salleh, de 48 anys, home de negocis de Singapur, que va desenvolupar vincles estrets amb un militant de Daesh a Síria, Wan Mohd Aquil bin Wan Zainal Abidin (també conegut com Akel Zainal). Tots dos van reunir-se l'any 2009 quan Kazali es va radicalitzar per les opinions extremistes i les teories conspiratives d'Akel. Quan aquest segon va decidir marxar cap a Síria el 2013, Kazali li va proporcionar assistència econòmica pel seu viatge. També va promoure les activitats d'Akel a Síria a les xarxes socials per inspirar altres els seguidors van jurar fidelitat a l'aleshores líder Abu Bakr al-Baghdadi. Kazali va seguir mantenint una relació estreta amb Akel, fins i tot, aquest segon el va instruir el desembre del 2018 per dur a terme un atac que no va arribar a cometre (Arianti et al., 2020).

6. Conclusions

La idea d'aquest treball era fer una anàlisi de Daesh de forma profunda i tractant de desgranar un fenomen que tenim molt present però que la seva major activitat la trobem lluny de casa nostra. Tenint en compte el nivell de profunditat que permet un Treball de Final de Grau, al llarg dels capítols anteriors s'han analitzat des d'aspectes interns de l'organització, com els seus orígens, estructures, etc. fins a quines són les seves influències per tot el món, amb les particularitats pròpies de cada regió. Atenint-nos a les hipòtesis, es proposava que Daesh seguirà tenint un poder suficient i que anirà recuperant-se a Síria i Iraq si els governs d'aquests dos països no aconseguen fer fora de l'equació els ingredients que van ajudar al sorgiment de Daesh, i que aquest va saber explotar a la perfecció.

- Primerament, cal comentar la situació excepcional amb la qual ens trobem avui dia. Tots els estats del món estan afectats per una pandèmia que ha comportat una crisi humanitària mundial que és digne de ser inclosa dins l'equació del futur de Daesh en els territoris i regions analitzats. Diversos escenaris s'obriran a partir d'aquesta problemàtica, especialment als països que ja tenen presència de grups gihadistes com Daesh i que els seus sistemes és poc probable que puguin fer front a aquesta crisi humanitària, i per conseqüència econòmica i òbviament de seguretat interna. Fins i tot, alguns països del Sahel o Orient Mitjà podrien entrar en un principi de fallida, sense capacitat de donar resposta a cap de les amenaces a què s'enfronten. Les declaracions de Rita Katz, directora del *SITE Intelligence Group* així denoten aquesta possibilitat: “des que la pandèmia va començar, debilitant la capacitat de les forces de la llei o de seguretat per tot el món, Daesh ha persistit en les seves operacions per Afganistan, l'oest d'Àfrica, el centre d'Àfrica, el Sahel, Egipte i Iemen.” A més d'afegir que “específicament han explotat la pandèmia amb atacs a Iraq, les Maldives i les Filipines”, a més d'afegir que des dels aparells de propaganda han demanat que es duguin a terme atacs a Occident (Hincks, 2020). Aquestes crides sembla que van ser escoltades, tot i que no es van acabar efectuant atacs, a Alemanya es van arrestar 4 sospitosos per ser membres de Daesh per planejar un atac contra unes instal·lacions estatunidenques del país. Per la seva banda, el Secretari General de l'ONU, Antonio Guterres, va avisar del perill que aquests grups extremistes intensifiquin la seva propaganda en línia durant el confinament aprofitant que molts joves passen més temps a les xarxes (Hincks, 2020). Precisament, a Barcelona, el dia 8 de maig de 2020 es va detenir un suposat gihadista afí a Daesh que tenia la voluntat d'atemptar i que s'hauria radicalitzat durant l'estat d'alarma derivat de la pandèmia del coronavirus (3/24, 2020).

- Un cop contextualitzada la situació actual, anem a veure punt per punt quines són les perspectives de futur de Daesh. A Síria, per començar, ens trobem amb un país que encara es troba immers en una guerra civil on hi ha una gran quantitat d'actors, tant internacionals com locals o regionals, que volen part del pastís o el volen tot directament. La insurgència rebel, tot i estar sota el foc de les forces del règim, qui compta amb el suport de Rússia, encara presenta un gran repte per la seguretat interna del país i per la seva estabilitat. A aquesta guerra se li suma la situació de crisi econòmica que vivia Síria abans del coronavirus, i que serà interessant fer un seguiment de com evoluciona, perquè sembla que la situació pot anar a pitjor malgrat comptar amb ajudes econòmiques de la comunitat internacional. Si tot això no fos prou, una tercera variable que pot generar inestabilitat és conflicte entre els kurds i els turcs a la seva frontera. Ja hem vist que els kurds de Síria i els de Turquia tenen una relació estreta i tots dos aposten fermament per obtenir la independència dels seus respectius països i unificar-se en un únic territori, i per fer-ho, primer han de conquerir tot el territori sirianès fronterer amb Turquia, i això Turquia no ho permetrà i respondrà militarment en defensa pròpia. Per últim, si sumem a totes aquestes variables anteriors la marxa de les tropes estatunidenques, no fem més que veure tots els països que té Síria a les seves rodes i que augmenten la seva volatilitat.
- El cas d'Iraq no es queda gaire lluny del seu país veí, malgrat haver recuperat les principals ciutats que estaven en mans de Daesh, com Mossul, Falluja o Ramadi, ens trobem amb un país amb una alta inestabilitat política i una crisi sistemàtica que necessita una reforma molt profunda per aconseguir sortir-se'n, i avui dia sembla que això és molt complicat. Si a més s'hi afegeix la falta de capacitat de controlar el flux de combatents que es mouen de Síria a Iraq i viceversa pel riu Èufrates, no podem parlar que la situació prometi una estabilitat política i social que permeti oferir una bona vida als seus ciutadans. Per tant, és bastant probable, que a mitjà o llarg termini (no molt llarg), Daesh torni renovat explotant de nou el descontentament de la població sunnita respecte els governs de Damasc i Bagdad. A més a més, els seus nous mètodes i modes d'operacions adaptats al rol d'insurgència que té actualment, han funcionat bastant bé. Han aconseguit complir l'objectiu que tenien de consolidar-se en les àrees despoblades de l'oest del país (*Ard al-Tamkin*), especialment a les províncies de Diyala, Kirkuk i Anbar, entre d'altres. De fet, en aquesta última el 5 d'abril d'aquest any van cometre un atemptat que va posar fi a la vida de 4 militars i on els terroristes van aconseguir fugir indemnes a través del desert (Mohamed, 2020).

L'altre mètode que han adaptat, que va molt amb sintonia amb l'anterior i amb l'atemptat que van cometre a Anbar, és la creació de "triangles de la mort". La idea

de consolidar-se no només en regions despoblades sinó on l'Estat és dèbil o no te presència i intimidar a la població local, l'han dut a terme amb èxit. Tal és aquest èxit que a l'àrea que hi ha entre les províncies de Kirkuk, Salah al-Din i Diyala se la coneix com a "triangle de la mort". En aquesta zona, el 3 de maig d'aquest any, mercenaris de Daesh va cometre un atac contra una comissaria que va acabar la vida de 3 policies i un civil, a part de deixar diversos ferits (Hawar News, 2020). Dos dies abans, a la província de Salah al-Din, va haver un altre atemptat contra forces milicianes governamentals que van posar fi a la vida d'onze persones i va deixar-ne vint ferides (Iran Press, 2020).

Per tant, ja es comença a veure una recuperació lenta però progressiva de la presència de Daesh en ambdós territoris, aprofitant-se de les variables internes de cada país i especialment de la crisi del coronavirus, que pot accelerar el procés de ressorgiment dels gihadistes (Browne, 2020).

- Donant una ullada al Sahel, la hipòtesi és que allà Daesh anirà augmentant la seva influència i la seva presència. I, efectivament, s'ha vist com Daesh va saber aprofitar el seu moment d'esplendor màxima, i les grans vulnerabilitats intrínseques de la regió, per teixir vincles amb organitzacions que van els van jurar fidelitat, especialment l'EIGS i l'EIAO i d'aquesta manera consolidar-se en una regió rica en recursos i on poder-se lucrar fàcilment per la gran quantitat de rutes comercials il·lícites que hi ha a la zona. A través del recull quantitatiu dels atemptats vinculats a Daesh, s'ha observat com amb el pas dels anys han anat augmentant el nombre d'atemptats i s'han anat fent forts en tres països concrets especialment, Níger, Mali i Burkina Faso.

El fenomen en aquesta regió africana, però, és bastant diferent del que hi havia a Síria i Iraq. Al Sahel, el seu objectiu fins avui dia no ha estat conquerir ciutats o voler construir un califat, malgrat que el rerefons ideològic de l'organització ho sigui. Veuen la zona com una finestra d'oportunitat on refugiar-se i reagrupar-se per tornar a Síria i Iraq més endavant. I és que són tants els actors que hi ha interessats en la regió, entre ells el seu rival o amic depenent del moment, Al-Qaida, que és complicat que pugui tenir un territori contingent controlat. Les úniques extensions grans de territori que es poden controlar ara per ara són les zones desèrtiques, per on passen les rutes comercials, i al final la seva idea va per aquí. Controlant les rutes, obtens uns ingressos molt elevats que pots utilitzar per enfortir-te com organització, però per ara no sembla que tinguin la intenció, ni la capacitat, de poder fer seu el control de ciutats importants amb un gruix considerable de població a qui regir per la llei islàmica i on establir un califat, malgrat que declaressin una *wilayat* sota el control de l'EIAO.

- Una mica diferent és, però, el fenomen de Daesh al sud-est asiàtic respecte al del Sahel. La hipòtesi del treball era que hi augmentaria la seva presència també en aquesta regió, i si bé no s'ha pogut constatar numèricament com en el cas del Sahel, és evident que la zona del sud-est asiàtic va ser, és i serà un pol d'atracció per Daesh. El vincle entre aquesta regió i els moviments extremistes de caràcter islamista i/o gihadista sempre han estat presents, tal com s'ha vist amb els mujahidins que van anar a combatre als soviètics a Afganistan durant la Guerra Freda o el cas de la *Katiba* de Daesh a Síria formada per combatents provinents de països com Filipines, Indonèsia i Malàisia.

Com en el cas del Sahel, al sud-est asiàtic Daesh va establir la seva influència gràcies a grups locals que van jurar fidelitat a l'organització des del moment de la declaració del califat. Fins i tot, a Filipines n'hi ha va crear una *wilayat* que va caure el 2017 després de 5 mesos d'enfrontaments entre terroristes i militars. Aquesta és una evidència de la importància que jugaven els països asiàtics per Daesh, els quals, tots junts, congreguen total del 40% de musulmans respecte del total mundial, per tant, la probabilitat de captació és molt alta si es mira des del vessant quantitatiu. Per tant, és evident que Daesh seguirà tenint interès a mantenir vincles amb les organitzacions al sud-est asiàtic, especialment a Filipines i Indonèsia, on l'activitat de les cèl·lules simpatitzants de Daesh tenen més activitat. Cal destacar l'aposta que fa Daesh per la propaganda en línia a l'hora de captar nous militants, fet que demostra el compromís ferm que té l'organització per seguir tenint branques allà. Aquest fenomen de la propaganda, al Sahel és pràcticament impossible, per un tema de desenvolupament econòmic.

- Contraposats tots dos escenaris, el del Sahel i el del sud-est asiàtic, sembla que pel que fa a l'activitat terrorista, si parlem d'atemptats, es troba en major mesura al Sahel. Però l'activitat de reclutament se centra principalment al sud-est asiàtic, i sembla que allà tenen plans en la línia de controlar territoris més contingents i amb població sota el seu paraigua. El que està clar és que tots dos ajuden a poder reforçar-se i reestructurar-se i recuperar-se del cop que va suposar la caiguda del califat i la mort recent del seu líder.
- Un altre dels escenaris que he cregut important mencionar breument en aquest apartat de conclusions després d'haver fet un seguiment de l'actualitat, és Afganistan, que ha esdevingut un centre d'atenció després de l'acord d'alto el foc entre el govern afganès i els talibans. A més a més, aquest acord, de retruc, va anar acompanyat per la declaració dels Estats Units el passat mes de març de començar una retirada progressiva de les seves tropes de la regió (BBC News, 2020). Aquest fet podria propiciar, com va passar l'any 2011 a Iraq després de la retirada dels

americans, que Afganistan es convertís en el nou objectiu de Daesh. Però després de les notícies que van sorgir sobre la detenció del seu líder regional, Aslam Farooqi (conegut també com a Abdullah Orakzai), juntament amb gairebé dues desenes de combatents, s'ha posat enlaire la possibilitat d'aquest escenari, tot i que serà interessant seguir atentament com es van desenvolupant els fets en els pròxims mesos (Arab News, 2020).

7. Bibliografia

- 3/24. (2020). Detingut a Barcelona un suposat jihadista afí a Estat Islàmic amb «voluntat d'atemptar». Recuperat 8 maig 2020, de 3/24 website: <https://www.ccma.cat/324/detingut-a-barcelona-un-suposat-jihadista-afi-a-estat-islamic-amb-voluntat-datemptar/noticia/3012349/>
- Abdul-Ahad, G. (2017). *Battle For Mosul*. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=5woZG9fQtqo&t=1224s>
- Agence France-Presse. (2014). IS has 20,000-31,500 fighters in Iraq and Syria: CIA. Recuperat 30 abril 2020, de Yahoo News website: https://news.yahoo.com/20-000-31-500-fighters-iraq-syria-cia-230059844.html?guce_referrer=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnLw&guce_referrer_sig=AQAAAKDAP4Px2woocl4G7TwRFZN3oQ5zZXv0YmaTD0dsVVm pVCMi-9nMDs-z3NQU1vgVg6hZzbd2OJ-raS8OwnosfyYF0aFUhKuq-AusAMtCfFs-Xe9O6KyQBVPjXVkJrKSUG-yvjKHBsGftXzC-ew16BeGN8SllkwXuHLWewO1_soWs&guccounter=1
- Al-Istrabadi, F., & Ganguly, S. (2018). *The future of ISIS: regional and international implications*. Washington DC: Brookings Institution.
- Alterman, J. B. (2020). The US Should Get Ready for Syria's Return from War. Recuperat 1 maig 2020, de Defense One website: <https://www.defenseone.com/ideas/2020/02/us-should-get-ready-syrias-return-war/163251/>
- Arab News. (2020). Afghan forces arrest regional Daesh leader. Recuperat 6 maig 2020, de Arab News website: <https://www.arabnews.com/node/1653111/world>
- Arianti, V., Sobirin, A., Yeo, K., Mahzam, R., Bashar, I., Chalernsripinyorat, R., & Nasir, A. A. (2020). Southeast Asia. En A. Gunasingham (Ed.), *Counter Terrorist Trends and Analysis* (Vol. 12, p. 5-39). Recuperat de https://www.lawsociety.org.sg/wp-content/uploads/2020/04/Counter-Terrorist-Trends-and-Analyses_Annual_Threat2020.pdf
- Avilés, J. (2017). *Historia del terrorismo gihadista: de Al Qaeda al Daesh* (Síntesis,). Madrid.
- BBC News. (2019). Sri Lanka attacks: Death toll soars to 290 after bombings hit churches and hotels. Recuperat 8 maig 2020, de BBC News website: <https://www.bbc.com/news/world-asia-48008073>
- BBC News. (2020). Afghanistan conflict: US begins withdrawing troops. Recuperat 6 maig 2020, de BBC News website: <https://www.bbc.com/news/world-asia-51810498>

- Browne, R. (2020). ISIS seeks to exploit pandemic to mount resurgence in Iraq and Syria - CNNPolitics. Recuperat 9 maig 2020, de CNN website: <https://edition.cnn.com/2020/05/07/politics/isis-coronavirus-iraq-syria/index.html>
- Cockburn, P. (2014). War with Isis: Islamic militants have army of 200,000, claims senior Kurdish leader | The Independent.
- Cockburn, P. (2015). *ISIS: El retorno de la yihad*. Barcelona: Ariel.
- Comité de Sanciones contra el EIL (Daesh) y Al-Qaida. (2020a). Islamic State in the Greater Sahara (ISGS). Recuperat 1 maig 2020, de Consejo de Seguridad de la ONU website: <https://www.un.org/securitycouncil/es/node/403933>
- Comité de Sanciones contra el EIL (Daesh) y Al-Qaida. (2020b). Islamic State West Africa Province (ISWAP). Recuperat de Consejo de Seguridad de la ONU website: <https://www.un.org/securitycouncil/es/content/islamic-state-west-africa-province-iswap>
- Dagher, M., & Kaltenthaler, K. (2020). Iraq is the Prize: A Warning About Iraq's Future Stability, Iran, and the Role of the United States | Center for Strategic and International Studies. Recuperat 30 abril 2020, de Center for Strategic and International Studies website: <https://www.csis.org/analysis/iraq-prize-warning-about-iraqs-future-stability-iran-and-role-united-states>
- Dairieh, M. (2014). *The Islamic State*. Recuperat de https://www.youtube.com/watch?v=AUjHb4C7b94&list=PLCbIGUzPnqv_7bsYNMnTteeAbSP2O30Li&index=8&t=1896s&has_verified=1&bpctr=1585129217
- De la Corte, L. (2019). Un califato sin territorio ni califa. Vida y muerte de Bagdadi y sus consecuencias para el futuro de Daesh y la yihad global. *Instituto Español de Estudios Estratégicos*, 13(Documento Marco).
- Elani, O. (2017). The Next Frontline of the Battle Against the Islamic State? Southeast Asia. *Cornell International Affairs Review*, 10(2), 4-37. Recuperat de <http://www.inquiriesjournal.com/a?id=1648>
- Ghazi, M. A. (2018). Mapping Militant Organizations. The Islamic State in the Greater Sahara. *Stanford University*, 4(2), 69-90.
- Glenn, C., Rowan, M., Caves, J., & Nada, G. (2019). Timeline: the Rise, Spread, and Fall of the Islamic State. Recuperat 8 maig 2020, de Wilson Center website: <https://www.wilsoncenter.org/article/timeline-the-rise-spread-and-fall-the-islamic-state>
- Global Coalition. (2020). The Global Coalition Against Daesh. Recuperat 8 maig 2020, de Global Coalition website: <https://theglobalcoalition.org/en/>
- Gulmohamad, Z. K. (2014). The Rise and Fall of the Islamic State of Iraq and Al-Sham (Levant) ISIS. *Global Security Studies*, 5(2), 1-11. Recuperat de

- [http://www.globalsecuritystudies.com/Gulmonhamad ISIS AG.pdf](http://www.globalsecuritystudies.com/Gulmonhamad%20ISIS%20AG.pdf)
- Gunaratna, R. (2016). The Islamic State's Eastward Expansion. *Washington Quarterly*, 39(1), 49-67. <https://doi.org/10.1080/0163660X.2016.1170479>
- Hawar News. (2020). 11 citizens killed, injured by ISIS attack in Iraq. Recuperat 9 maig 2020, de Hawar news Agency (ANHA) website: <http://www.hawarnews.com/en/haber/11-citizens-killed-injured-by-isis-attack-in-iraq-h16294.html>
- Hincks, J. (2020, març 29). What to Know About the Threat of ISIS During Coronavirus . Recuperat 6 maig 2020, de Time website: <https://time.com/5828630/isis-coronavirus/>
- History.com Editors. (2017). ISIS. Recuperat de HISTORY website: <https://www.history.com/topics/21st-century/isis>
- Imai, K. (2016). Instructions for use Rethinking the Insulator State: Turkey's Border Security and the Syrian Civil War. *Eurasia Border Review*, (15), 19-29. <https://doi.org/10.14943/ebr.7.1.19>
- Iran Press. (2020). Iraqi protesters in Tahrir Square condemn ISIS attack on al-Hashd al-Sha'abi. Recuperat 9 maig 2020, de IRAN PRESS - International News Agency website: https://iranpress.com/en/middle_east-i146732-iraqi_protesters_in_tahrir_square_condemn_isis_attack_on_al_hashd_al_sha'abi
- Jayamaha, B., Matissek, J., Reno, W., & Jahn, M. (2018). Changing Weather Patterns, Climate Change and Civil War Dynamics: Institutions and conflicts in the Sahel. *Seton Hall of Diplomacy and International Relations*.
- Jordán, J. (2016). El Dáesh en Oriente Medio, una amenaza en evolución. En *Panorama estratégico 2016. Instituto Español de Estudios Estratégicos*.
- Le Roux, P. (2019). Africa Security Brief Responding to the Rise in Violent Extremism in the Sahel. *Africa Center for Strategic Studies, Africa Sec*(36), 1-8.
- Loveluck, L., Dodge, S., & Shiel, T. (2015). Islamic State: Where do its fighters come from? Recuperat de The Telegraph website: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/islamic-state/11660487/Islamic-State-one-year-on-Where-do-its-fighters-come-from.html>
- McCoy, T. (2014). Camp Bucca: The US prison that became the birthplace of Isis. *The Independent*. Recuperat de <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/camp-bucca-the-us-prison-that-became-the-birthplace-of-isis-9838905.html>
- Mohamed, M. (2020). Daesh/ISIS terrorists kill 4 Iraqi soldiers in Anbar. Recuperat 9 maig 2020, de Anadolu Agency website: <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/daesh-isis-terrorists-kill-4-iraqi-soldiers-in-anbar/1793317>
- Morillo, J. (2016). ISIS: la última evolución del terrorismo Resumen: *Instituto Español*

de Estudios Estratégicos, 116, 587-607.

Observatorio Terrorismo. (2016). Yihadismo en el Magreb y el Sahel 2016. Recuperat 1 maig 2020, de Observatorio Internacional de Estudios sobre Terrorismo website: <https://observatorioterrorismo.com/category/yihadismo-en-el-magreb-y-el-sahel-2016/>

Observatorio Terrorismo. (2017). Yihadismo en el Magreb y el Sahel 2017. Recuperat 1 maig 2020, de Observatorio Internacional de Estudios sobre Terrorismo website: <https://observatorioterrorismo.com/category/yihadismo-en-el-magreb-y-el-sahel-2017/>

Observatorio Terrorismo. (2018). Yihadismo en el Magreb y el Sahel 2018. Recuperat 1 maig 2020, de Observatorio Internacional de Estudios sobre Terrorismo website: <https://observatorioterrorismo.com/category/yihadismo-en-el-magreb-y-el-sahel-2018/>

Observatorio Terrorismo. (2019). Yihadismo en el Magreb y el Sahel 2019. Recuperat 1 maig 2020, de Observatorio Internacional de Estudios sobre Terrorismo website: <https://observatorioterrorismo.com/category/yihadismo-en-el-magreb-y-el-sahel-2019/>

Observatorio Terrorismo. (2020). Yihadismo en el Magreb y el Sahel 2020. Recuperat 1 maig 2020, de Observatorio Internacional de Estudios sobre Terrorismo website: <https://observatorioterrorismo.com/category/yihadismo-en-el-magreb-y-el-sahel-2020/>

Pérez, Á. M. (2017). La autonomía del pueblo kurdo y su impacto en la estabilización del conflicto en Siria. *Instituto Español de Estudios Estratégicos*, 126(Documento Opinión). Recuperat de <https://www.cfr.org/middle->

Prieto, F. (2019). La eliminación de Al Bagdadi: un éxito previsible con unas consecuencias desconocidas. *Instituto Español de Estudios Estratégicos*, 110(Documento Opinión).

Reuters. (2019). Malaysia says Islamic State may shift operations to Southeast Asia. Recuperat 2 maig 2020, de Reuters website: <https://www.reuters.com/article/us-malaysia-security/malaysia-says-islamic-state-may-shift-operations-to-southeast-asia-idUSKBN1Y10JV>

RT. (2014). ISIS has 100,000 fighters, growing fast - Iraqi govt adviser. Recuperat de RT World News website: <https://www.rt.com/news/183048-isis-grow-expand-jihadist/>

Saul, H. (2015). Isis leader Abu Bakr al-Baghdadi resurfaces in audio urging supporters to join terror group. Recuperat 19 maig 2020, de The Independent website: <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-leader-abu->

bakr-al-baghdadi-resurfaces-in-audio-urging-supporters-to-join-terror-group-10251955.html

Servitja, X. (2015). *El Estado Islámico y la organización administrativa del Califato a nivel provincial*. 1-29.

Smith, M. (2014). *The rise of ISIS*. Recuperat de <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/film/rise-of-isis/>

Tebas, J. A. M. (2018). Sahel: un tsunami demogràfic ...¿reversible? *Instituto Español de Estudios Estratégicos*, 1-16. Recuperat de

file:///C:/Users/Torto/Documents/CEMFAS/PRÁCTICAS/PLANEAMIENTO DE LA FUERZA/DIEEEA03-2018_Sahel-Tsunami_demografico_reversible_JAMT.pdf

Tuman, J. S. (2018). *Opposing DAESH in a Post-Syria / Iraq Conflict Environment : Stabilization and Creative Proactive Messaging*. 37-64.

Viquipèdia. (s.d.). Àsia Sud-oriental.

Viquipèdia. (2020). Partit Baas. Recuperat 8 maig 2020, de Viquipèdia website:

https://ca.wikipedia.org/wiki/Partit_Baas

Zeidel, R., & Al-Hashimis, H. (2019). A phoenix rising from the ashes? Daesh after its territorial losses in Iraq and Syria. *Perspectives on Terrorism*, 13(3), 32-43.

Žuber, M., & Moussa, S. S. (2018). Arab Spring as a Background of Civil War in Syria. *International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION*, 24(1), 245-251. <https://doi.org/10.1515/kbo-2018-0038>